

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านมาบเอื้อง หมู่6 ต.สุนารี อ.เมือง จ.นครราชสีมา

นางสาววันเพ็ญ แสนแก้ว

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านมาบเอื้อง หมู่6 ต.สุนารี อ.เมือง จ.นครราชสีมา

นางสาววันเพ็ญ แสนแก้ว

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นางสาววันเพ็ญ แสนแก้ว : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านมาบเอื้อง หมู่ 6 ต.สุรนารี อ.เมือง จ.นครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารินา เกตุทัต-คาร์นส์, 75 หน้า

- **วัตถุประสงค์** : เพื่อศึกษาผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้านมาบเอื้องว่ามีกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใดและเพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในพื้นที่เป้าหมายและตัวชี้วัดของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่กำหนด
- **จุดมุ่งหมาย** : เพื่อสรุปผลการประเมินบริบทชุมชน การประเมินโครงการโดยภาพรวม ประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้และสรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ
- **ขอบเขตการวิจัย** : พื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านมาบเอื้อง หมู่ 6 ต.สุรนารี อ.เมือง จ.นครราชสีมา
- **วิธีการดำเนินการวิจัย** : ใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ซึ่งประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือสมาชิกหมู่บ้านมาบเอื้องและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมาบเอื้องซึ่งมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 980 คน สมาชิกกองทุน 135 คน ผู้กู้ทั้งหมด 56 คน จำนวนเงินที่อนุมัติ เป็นเงิน 830,000 คน ปัจจุบันเหลือเงิน 170,000 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างคือใช้วิธีการสุ่มจากประชากรซึ่งเป็นแบบจำกัดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือวิธีการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบสังเกตและการบันทึก ซึ่งในการเก็บข้อมูลนั้นทางผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงมากที่สุด
- **ผลการวิจัย** : ผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านมาบเอื้องจัดอยู่ในระดับที่ดีและมีการบริหารกองทุนตรงตามนโยบายของรัฐบาล ด้วยคณะกรรมการที่ตั้งใจทำงานเพื่อผลประโยชน์ของกองทุน ส่วนผู้กู้สามารถนำเงินที่กู้ไปลงทุนในกิจการและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว อีกทั้งยังสามารถนำเงินมาชำระหนี้ให้กับกองทุนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้กับผู้กู้รายอื่นต่อไป

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา พนกนกันเพ็ญ แสนแก้ว

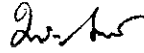
ลายมือชื่ออาจารย์ ดร.ป

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา ดร.ป (แทน)

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการ
ประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มารินา เกตุทัต-คาร์นส์)

กรรมการสอบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มารินา เกตุทัต-คาร์นส์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โชคชัย วนภู)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ
และการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ 7 เดือน 7 ปี พ.ศ. 2565

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงาน วิจัย อาทิเช่น

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาริษา เกตุทัต-คาร์นส์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
 - คุณธนภรณ์ เขียวสูงเนิน, คุณพนาวพร ภูมิเนาว์นิล, และคณาจารย์ประจำสาขาวิชา เทคโนโลยีการจัดการสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำ ปรึกษาทางด้านวิชาการ
 - นายอำเภอ ปลัดและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสุรนารี กำนัน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมาบเนื่องที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ ให้ข้อมูล อำนวยความสะดวก และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชนรวมถึงการช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลและขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านมาบเนื่องที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ
 - คุณจวน เข้มทอง , คุณสมใจ เข้มทอง , คุณสมศักดิ์ไตรจักรปราณี , คุณณรงค์ เขียวสูงเนิน , คุณลำเจียก อนันกะสะ , คุณฉัฐวรรณ เทพรัักษ์ ที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก
- ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณคุณตา ยาย ย่า บิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

วันเพ็ญ แสนแก้ว

บัณฑิต อาศาพัฒนา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
ตอนที่ 1 หลักการและเหตุผล	1
ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ	2
ตอนที่ 3 กรอบความคิดทฤษฎี	2
ตอนที่ 4 วิธีดำเนินการ	3
ตอนที่ 5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 ปรัชญารวมธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ตอนที่ 1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	4
ตอนที่ 2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	5
ตอนที่ 3 แบบติดตาม (สังเกตการณ์) คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	7
ตอนที่ 4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	8
ตอนที่ 5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	8
ตอนที่ 6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	11
ตอนที่ 7 หลักการประเมินโครงการ แบบชีพป์ โมเดล (CIPP Model)	12

ตอนที่ 8 การวิเคราะห์ (โครงการเพิ่มประสิทธิภาพ) การบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง	14
--	----

บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

ตอนที่ 1 วิธีการประเมินโครงการ	25
ตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	28
ตอนที่ 3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	29
ตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ	37
ตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
ตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล	42

บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน	43
ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	62
ตอนที่ 3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้	65
ตอนที่ 4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	66

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 สรุป อภิปรายผล	
- สรุป	69
- อภิปรายผล	70
ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะ	
- ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน	74
- ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน	74
- ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพ	75
- ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไป	75

บรรณานุกรม

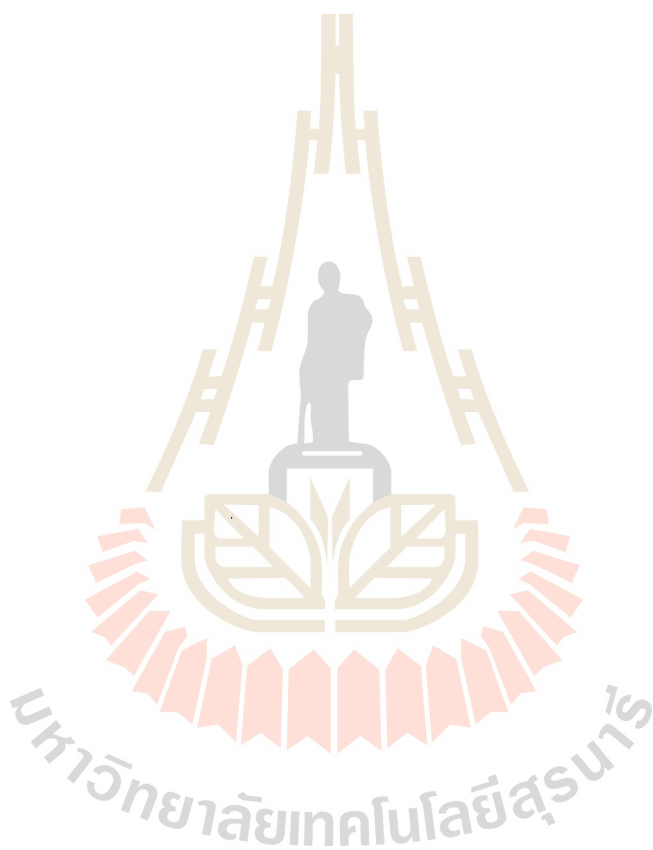
ภาคผนวก

สารบัญแผนภาพ

1. ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แบบซีพีพี โมเดล

หน้า

27

สารบัญตาราง

	หน้า
1. ตารางแสดงจำนวนและคำร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร	53

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเปิดโอกาสให้กับประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่มีความยากจนและไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ ได้นำเงินไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท มอบหมายให้ทางหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดระบบการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง โดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต้องเตรียมความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ เพื่อจัดตั้งกองทุนและรับการจัดสรรเงินตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด เมื่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเตรียมความพร้อมเรียบร้อยแล้ว ก็จะได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งกองทุนได้ พร้อมรับเงินจัดสรร โอนเข้าบัญชีเงินฝากออมทรัพย์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ทางคณะกรรมการกองทุนได้เปิดบัญชีเอาไว้แล้ว เพื่อคณะกรรมการกองทุนจะได้นำเงินนั้นไปดำเนินการให้ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้กู้ยืมต่อไป และยังเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีการบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านสังคม และเศรษฐกิจสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ดังนั้นเพื่อให้ทราบถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จึงได้มีการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้นักศึกษาโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ เข้าไปปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งได้รับการจัดสรรเรียบร้อยแล้ว เป็นที่มาของการศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองซาคว่ามีกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้เกิดประสิทธิภาพได้อย่างไร มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้างต่อการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน จึงเป็นที่มาในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อต้องการศึกษากระบวนการดำเนินงานและความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
2. เพื่อต้องการศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน

กรอบแนวคิดทฤษฎี

แนวคิดและรูปแบบการประเมินชีพของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) เป็นกระบวนการที่ใช้ในการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ รูปแบบการประเมินแบบชีพ (CIPP Model) ที่มาจากภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

C : Context Evaluation คือ การประเมินสถานะแวดล้อม เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ

I : Input Evaluation คือ การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เพื่อที่จะพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร

P : Process Evaluation คือ การประเมินกระบวนการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ

P : Product Evaluation คือ การประเมินผลผลิต เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของไทเลอร์ เป็นการประเมินที่มุ่งเน้นทางการศึกษา โดยเกณฑ์ที่ตัดสินความสำเร็จของโครงการ จะพิจารณาจากความสำเร็จของส่วนร่วม และมุ่งเน้นการประเมินผลสรุปมากกว่าการประเมินความก้าวหน้า

แนวคิดการประเมินของครอนบาค (Cronbach' Concepts and Model) กล่าวว่า การประเมิน คือ “การเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษา ” เพื่อให้มีความหมายที่ชัดเจนเกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน โดยใช้รูปแบบการประเมิน “ชีพป์โมเดล” (CIPP Model) ซึ่งเป็นแนวคิดของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam' CIPP Model)

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขั้นตอนในการประเมิน ดังต่อไปนี้

1. ทำการศึกษาให้เข้าใจเป้าหมาย ของกองทุนหมู่บ้านฯ
2. ใช้ชีพป์โมเดลในการวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน
3. เก็บรวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต
4. สังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการทราบ
5. ลงมือเขียนสารนิพนธ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษากองทุนหมู่บ้านฯ คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. ได้ทราบและมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
2. ได้ทราบและมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน
3. ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

บทที่ 2

ปรัทัศน์วรรณกรรมและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านมาเอ็ง หมู่ที่ 6 ตำบล
สุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการประเมิน
โครงการ โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการและเงินแบบชีพฟ์โมเดล

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการหลักและเร่งด่วน ตามนโยบาย
ของรัฐบาล ที่จะใช้เป็นมาตรการหนึ่ง ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้
ผลชัดเจนและรวดเร็ว โดยรัฐบาลจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองแห่งละหนึ่ง
ล้านบาท ในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการพัฒนาอาชีพนำไปสู่การ
สร้างงาน สร้างรายได้ ช่วยลดความยากจน ตลอดจนช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้ภูมิปัญญา
และศักยภาพสำหรับก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐานในการจัดการหมู่บ้านและสามารถ
กำหนดอนาคตได้ด้วยตนเอง

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน

3) การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

(รายละเอียดเพิ่มเติมสามารถศึกษาได้ในภาคผนวก)

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย นำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชน

2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีชื่อย่อว่า กทบ. มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน คณะกรรมการแต่งตั้งกรรมการและ

ผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกิน 4 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดย
คำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมี
วาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี ส่วนการประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่
น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุม
ให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ในกรณีคะแนนเสียงเท่ากัน
ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด และคณะกรรมการมีอำนาจ
และหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบายการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- 4) กำหนดแผนงาน ระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน จ่ายเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน
- 7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 9) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุน ให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- 10) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 1) ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 2) สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงเรื่องการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหาร ประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากร

แล้วพิจารณาเสนอความคิดเห็นในการพิจารณาแผนการบริหาร ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการอื่น ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีส่วนสำคัญ ในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากการกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

- 1) จะต้องมีความพร้อมสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
- 2) การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
- 2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
- 3) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด
- 4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- 6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด แต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์
- 7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ
- 8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสองของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
- 9) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุน ตามข้อ 20 (3) และ (4)

(รายละเอียดสามารถศึกษาได้ในภาคผนวก)

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) กระทบคัดเลือกกรรมการเป็นไปตามระเบียบกองทุน ฯ และวิธีการที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด
- 2) คุณสมบัติกรรมการตามระเบียบกองทุน ครบถ้วนทุกข้อ/ทุกคน
- 3) คณะกรรมการกองทุน ฯ ต้องมีความรู้ มีประสบการณ์ และความมั่นใจในการบริหารกองทุน
- 4) มีระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานกองทุน ฯ ถูกต้อง
- 5) การมีส่วนร่วมในการจัดการกองทุน ฯ
- 6) สมาชิกมีการปฏิบัติตามระเบียบครบถ้วน
- 7) มีการเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุนแล้ว

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมาบเอื้อง หมู่ 6 ต. สุรนารี อ.เมือง จ. นครราชสีมาออกระเบียบไว้ ดังนี้

เพื่อให้การบริการจัดการกองทุนหมู่บ้านหมู่ 6 ต. สุรนารี ซึ่งก่อตั้งเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยการอดออม เสียสละ เอื้ออาทร และเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงเห็นสมควรกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหมู่ 6 ต. สุรนารีไว้ดังนี้

1. ระเบียบนี้ เรียกว่า
“ระเบียบกองทุนหมู่บ้านมาบเอื้อง หมู่ 6 ต.สุรนารี อ. เมือง จ. นครราชสีมา”
2. ที่ตั้งกองทุน
ศูนย์กลางหมู่บ้านมาบเอื้อง ต. สุรนารี อ. เมือง จ. นครราชสีมา
3. ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักพัฒนาความคิดในการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง

2. สร้างและปลูกจิตสำนึกของประชาชนในการอยู่รวมกันในสังคมอย่างมีสัจจะและคุณธรรม
3. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในการรวมกลุ่ม รู้วิธีแก้ปัญหาโดยกระบวนการกลุ่ม
4. เพื่อส่งเสริมให้มีเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน
5. เพื่อสร้างนิสัยการเก็บออมให้กับประชาชนในหมู่บ้าน
6. เพื่อจัดสวัสดิการให้สมาชิกกองทุน และผู้ด้วยโอกาสในหมู่บ้าน
7. เพื่อช่วยเหลือชุมชนให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัว
8. เพื่อนำวัสดุจากท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์
9. เพื่อนำดอกผลมาจัดทำเป็นกองทุนสวัสดิการ

แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

1. เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
2. เงินฝากสัจจะ
3. ค่าธรรมเสียมแรกเข้า
4. ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
5. เงินสมทบจากกลุ่มสมาชิก
6. เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระติดพันอื่นใด
7. เงินกู้ยืม

คุณสมบัติของสมาชิก

1. เป็นผู้มีภูมิลำเนาและพักอาศัยอยู่ในหมู่ 6 ต. สุรนารี อ. เมือง จ. นครราชสีมา เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือนก่อนการจัดตั้งกองทุน
2. เป็นผู้มีนิสัยอันดีงาน มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยกับหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
3. เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
4. เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
5. อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ

6. มีเงินฝากสัจจะออมทรัพย์

การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

1. ยื่นคำขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
2. ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 6 สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่มหรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก
3. คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม
4. หลักฐานในการรับสมัคร 1) สำเนาทะเบียนบ้าน 2) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน 3) รูปถ่าย ขนาด 1 นิ้ว จำนวน 2 รูป

สิทธิของสมาชิก

1. สมาชิกที่มีสิทธิกู้เงินกองทุนได้ ต้องมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป
2. สมาชิกทุกคนมีสิทธิออกเสียงในที่ประชุมได้ หรือ หนึ่งคนต่อหนึ่งเสียง
3. สมาชิกทุกคนมีสิทธิรับเงินสวัสดิการที่จัดสรรให้
4. ถ้ามีปัญหาใด ๆ ให้นำเข้าที่ประชุม ห้ามนำไปพูดข้างนอกเพราะจะทำให้เกิดการเสียหายแก่กองทุนหมู่บ้าน

หน้าที่ของสมาชิก

1. สมาชิกทุกคนควรเข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการประชุมกองทุนหมู่บ้าน
2. สมาชิกทุกคนที่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน ต้องชำระดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราร้อยละ 1 บาทต่อเดือน

การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

1. ตาย
2. ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
3. วิกลจริตจิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
4. ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของผู้เข้าร่วม

ประชุม

5. จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด

6. จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในโบสถ์สมาชิก
7. นำวัตถุประสงค์ของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้รับอนุมัติไว้
8. มีลักษณะไม่ตรงกับคุณสมบัติของสมาชิก

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุน ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน
2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้ไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท แต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท ส่วนเงินกู้ถูกเงินจะพิจารณาตามความเหมาะสม และให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร
3. หลักประกันเงินกู้ คณะกรรมการกองทุนอาจกำหนดเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กองทุนกำหนด
4. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
5. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย โดยให้ผู้ชำระให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี
6. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบกำหนด
7. ในกรณีที่ผู้กู้ไม่ได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ หรือมีหลักฐานว่าผู้ก้นำเงินไปใช้อย่างอื่น ซึ่งผิดวัตถุประสงค์โดยไม่มีเหตุผลสมควร ให้คณะกรรมการยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย โดยทันที

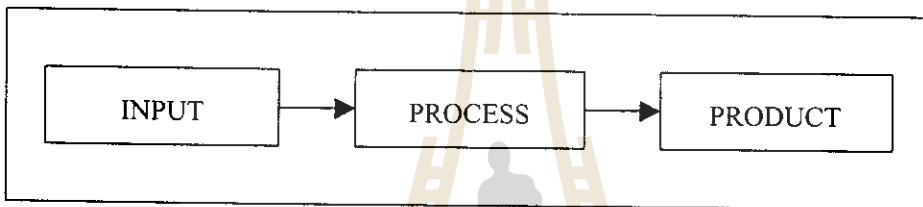
ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้ก้นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ พ้นจากสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลังจากวันยกเลิกสัญญา และห้ามมิให้สมาชิกดังกล่าว สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลาสองปี

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model)

รูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดล

CIPP Model เป็นแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นมา เพื่อใช้ในการประเมินโครงการเป็นการพิจารณาโครงการที่ถูกประเมินในเชิงระบบ (System approach) นำเสนอเป็นครั้งแรกโดย D.L.Stufflebeam และคณะ ซึ่งแสดงทัศนะว่าการประเมินคือการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับระบบนั้น ๆ

ดังนั้น ในแบบจำลองการประเมินของ Stufflebeam จึงมีการประเมิน 4 ประเภท ตามองค์ประกอบของระบบ คือ

CONTEXT

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า “บริบท” หมายถึง สภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่รอบ ๆ หน่วยระบบ ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของระบบ ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา ช่วยในการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ ช่วยในการตัดสินใจ เพื่อตัดสินใจและดูแลผลสำเร็จของโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

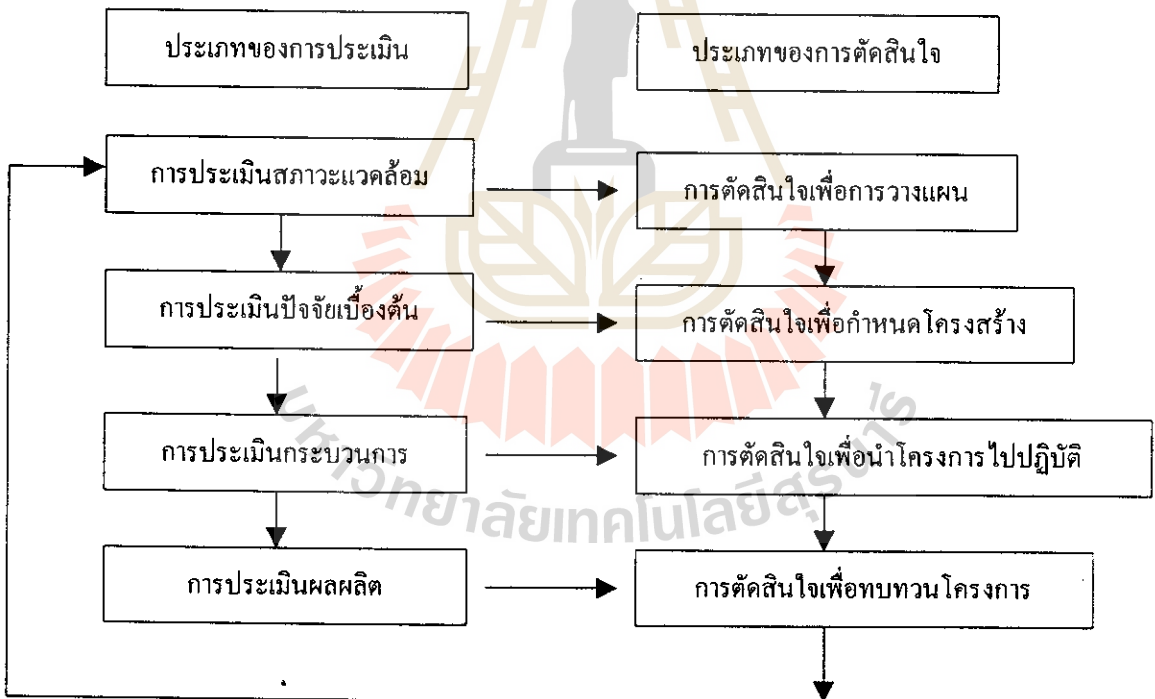
1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนด จุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นเพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

และสตัฟเฟิลบีม ได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจดังแผนภูมิที่ 1

แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การนำเอาแบบจำลองชีพฟ้าไปใช้ประเมินทำได้ในโครงการสามลักษณะ คือ จัดหาโครงการศึกษาให้ประจักษ์ว่ามีปัญหาอะไรที่น่าจะทำ โครงการที่มีอยู่แต่ยังไม่ได้ลงมือดำเนินการ โครงการในระหว่างที่กำลังดำเนินอยู่ นับว่าเป็นแบบจำลองที่เหมาะสมเพราะนักประเมินจะได้ทราบข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านมาบเอื้อง หมู่ที่ 6 ตำบลสุนารี อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในการประเมินโดยใช้รูปของการประเมินแบบชีพฟ้าโมเดล ซึ่งจะได้กล่าวอย่างละเอียดอีกครั้งในบทที่สาม

9. เอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

รัตนะ บัวสนธ์ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ้าโมเดล” ในหนังสือการประเมินโครงการการวิจัยเชิงประเมิน [พีระพล ธนะพานิช,(บรรณาธิการ),2540:110-113] ดังนี้

รูปแบบการประเมินชีพฟ้า เป็นรูปแบบนำเสนอโดยสตีฟเฟิลบีม ให้ความหมายไว้ว่าเป็น “กระบวนการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ ต่อทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ โดยสรุปการประเมินในแต่ละส่วน มีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการประเมินและตัดสินใจ แสดงให้เห็นว่า การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำกันอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ซึ่งการประเมินในแต่ละส่วนก็มีวัตถุประสงค์การประเมินต่างกันและก่อให้เกิดกิจกรรมสืบเนื่องจากการประเมินต่างกันตามไปด้วย

นิตา ชูโต ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ้าโมเดล” ในหนังสือการประเมินโครงการ (นิตา ชูโต,2531 : 18-19) ดังนี้ ผู้เสนอแนวความคิด คือ สตีฟเฟิลบีม การประเมิน คือ CIPP Model (Context ,Input , Process , Product) เน้นว่าการประเมินเป็นขบวนการต่อเนื่องในการหาข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการ เพื่อหาทางเลือกที่เป็นประโยชน์เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร สตีฟเฟิลบีมได้แยกประเภทการตัดสินใจออกเป็น 4 ประเภท คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อวางวัตถุประสงค์ การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อวางขบวนการ การตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการควบคุมคัดแปลงขบวนการและการตัดสินใจเพื่อปรับการตัดสินใจจากผลของโครงการ ประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ ประเมินกระบวนการในการจัดทำปฏิบัติโครงการ และ ประเมินผลผลิตที่เกิดจากโครงการ การประเมินประการ (1) และ (4) คือผลที่เกิดจากโครงการ ส่วนประการ (2) และ (3) เป็นแนวทางในการจัดทำปฏิบัติโครงการผู้ประเมินโครงการจะต้องประเมินทั้งผลและแนวทาง คือ ทั้ง 4 ประการ เพื่อนำข้อสรุปเข้ามาเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริหาร และจะต้องรู้ก่อนว่าผู้บริหารจะตัดสินใจเลือกแนวทางเปลี่ยนแปลงไปในทางหนึ่งใน 4 แนวทางที่กล่าวข้างต้น

วิธีการที่ใช้ในการประเมินส่วนใหญ่ใช้การสำรวจโดยใช้แบบสอบถามหรือสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการในสภาพการณ์ต่าง ๆ ขณะที่โครงการกำลังดำเนินงานอยู่เพื่อประมวลข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบและทางเลือกต่าง ๆ มาตอบแก่ผู้ตัดสินใจ

จันเนียร์ สุขหลาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบชีพชีโมเดล” ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์,(บรรณาธิการ),2544:221-234 ดังนี้

สตฟเฟิลบีม ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ “แบบจำลองชีพชีจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ การประเมินสถานะแวดล้อม ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบทางโครงการ การประเมินกระบวนการ เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุม การดำเนินการของโครงการ การดูประเมินผลผลิตจะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ การนำเอาแบบจำลองชีพชีไปใช้ประเมินทำได้ในโครงการ 3 ลักษณะ คือ จัดหน้าโครงการ ศึกษาให้ประจักษ์ว่ามีปัญหาอะไรที่น่าจะทำ โครงการในระหว่างที่กำลังดำเนินงานอยู่

แนวคิดการบริหารกองทุนหนึ่งล้านบาทให้มีประสิทธิภาพ

จากหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับที่ 15 มกราคม 2545 หน้าที่ 6 ของ สมพันธ์ เตชะอธิก ในการนำเสนอแนวคิด การบริหารกองทุนหนึ่งล้านบาทให้มีประสิทธิภาพ มีใจความดังนี้

การก่อนโยบายเชิงเป้าหมายกองทุน

หมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท มาจากทฤษฎีพื้นฐานพึ่งพารัฐ โดยอำนาจรัฐทางการเมืองที่ผ่านการเลือกตั้งเข้าไปเป็นตัวระบอบประชาธิปไตย ได้ใช้อำนาจจัดสรรทรัพยากรงบประมาณเหวี่ยงกระจายไปทั่ว ทุกหย่อมหญ้าที่มีความพร้อม ภายใต้ระเบียบกองทุนฯแห่งชาติ ที่ร่างขึ้นเป็นประกาศใช้โดยไม่ผ่านการระดมความคิดจากภาคประชาชนทั้ง ๆ ที่มีผลกระทบทั่วทุกหัวระแหง (ในอนาคตเมื่อทำเป็นพระราชบัญญัติกองทุนฯแห่งชาติ น่าจะได้มีการทำประชาพิจารณ์อย่างจริงจังด้วย) ระเบียบกองทุนแห่งชาติ และคณะกรรมการกองทุนแห่งชาติ จึงเป็นระบบใหญ่ที่มีระเบียบหมู่บ้าน และชุมชน มีคณะกรรมการกองทุนฯ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และคณะกรรมการหมู่บ้าน และชุมชน 9 – 15 คน เป็นระบบโครงสร้างย่อยที่จำต้องปฏิบัติตามระบบใหญ่ในลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่ไม่อาจปฏิเสธได้ภายใต้ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ในการดำเนินนโยบายเรื่องนี้

การผสมผสานทางแนวคิดทฤษฎียังมีการนำแนวคิดประชาสังคม (Civil Society) ใน ลักษณะ 4 ประสาน อันได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน / NGOs นักวิชาการและผู้นำชุมชน เข้ามา ร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทุน ฯ ภายใต้ชื่อ “ ประชากรรัฐ “ อันหมายถึง ความร่วมมือ ระหว่างประชาชนกับ ข้าราชการในการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน แคนี่ยังไม่พอ กองทุนยังนำแนวคิด หญิง - ชาย (Gender) เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยเชื่อว่า คุณสมบัติที่ดีของผู้หญิงในเรื่องความ ซื่อสัตย์ ไม่คดโกง ละเอียดอ่อน รับผิดชอบสูง มีความเห็นอกเห็นใจผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้จะช่วยทำให้ กองทุน ฯ บรรลุเป้าหมายได้ จึงได้มีการกำหนดให้ผู้หญิงกึ่งหนึ่งเข้าไปเป็นคณะกรรมการระดับ หมู่บ้าน / ชุมชน ตกลงภายใต้ นโยบายเรื่องเดียวได้ใช้แนวคิดทฤษฎีถึง 4 อย่าง อันได้แก่ ทฤษฎีพึ่ง พา ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ แนวคิดประชาสังคม และแนวคิดหญิง - ชาย ข้อวิพากษ์ (แปลว่า ข้อดี ข้อไม่ดี เสนอทางเลือก) ต่อการกำหนดนโยบายในลักษณะเช่นนี้ มีดังนี้ คือ

1. การทำให้ภาคประชาชนพึ่งพารัฐ โดยรัฐบาลทำหน้าที่อุปถัมภ์ประชาชน ก่อให้เกิดการ พึ่งพาตนเองไม่ได้ (การพึ่งพาตนเอง หมายถึง การตรวจสอบทรัพยากรของตนเองว่ามีส่วนใดขาด แคลน ส่วนใดพอเพียงแล้ว ส่วนที่ขาดจึงระดมหรือประสานทรัพยากรจากส่วนอื่น ๆ เพิ่มเติม ไม่ได้หมายถึงไม่ได้พึ่งใครเลย) ด้วยเหตุนี้ประชาชนไทย จึงมีบุคลิกภาพที่หวังความช่วยเหลือ จากรัฐ บาลอยู่ตลอดไปเงินทุน เป็นปัจจัย/เครื่องมือเดียว ที่ไม่เพียงพอต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่ บ้าน / ชุมชน ต้องใช้ “ความรู้ และการบริหารจัดการที่โปร่งใส” ควบคู่กันไปด้วย

2. การทำงานภายใต้ระบบระเบียบ และกลไกของราชการ ที่ยึดกุม “หน่วยเหนือ” มาก กว่าปัญหาความเดือดร้อน และแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม ทำให้หน่วยสนับสนุน กองทุน ฯ พากันยึดระเบียบกองทุน ฯ อย่างเหนียวแน่นมากเกินไป ขณะที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เฉกเช่น ต้องประชุมสมาชิกให้ได้ 3 ใน 4 ซึ่งหมู่บ้าน / ชุมชนโดยทั่วไป (ยกเว้นพื้นที่ที่มีความสามัคคีกัน มาก ๆ และมีจำนวนคนน้อย) ทำไม่ได้ในทางปฏิบัติจึงมีการไปลารายชื่อเข้าร่วมประชุมเพื่อให้ ผ่านระเบียบนี้ไปได้ อันนี้เท่ากับสอนให้ผู้คนของเราจัดทำฎระเบียบตามหลักฐาน แต่ไม่ถูกต้อง และเป็นพื้นฐานการคอร์รัปชันในลักษณะใบเสร็จถูกต้องแต่ผิดจริยธรรมหรือระเบียบการใช้เงินคืน ภายใน 1 ปีซึ่งไม่สอดคล้องกับพื้นที่ชนบทและภาคใต้ แต่อาจสอดคล้องกับชุมชนเมืองที่หากิน รายวัน ระเบียบนี้ไม่สอดคล้องกับกิจกรรมทางการเกษตร ขณะนี้กำลังมีการร้องขอความเปลี่ยนแปลงให้ขยายระยะเวลาเป็น 1 - 5 ปีเพื่อหายใจได้มากขึ้นและจะเป็นการช่วยเหลือประชาชนจริงๆ ไม่ใช่ช่วยเหลือให้พวกเขาจนลง

ทุกหมู่บ้านจึงเขียนจดหมาย 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 ถึงนายกรัฐมนตรี ฯ พล ฯ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

ฉบับที่ 2 ถึงประธานคณะกรรมการกองทุน ฯ แห่งชาติ ฯ พล ฯ รองนายกรัฐมนตรี นายสุวิทย์ คุณกิตติ

ฉบับที่ 3 ถึงสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ แห่งใดแห่งหนึ่งหรือทุกแห่งได้ยิ่งดี

“เพื่อเรียกร้องแก้ไขระเบียบข้อ 35 ที่กำหนดการใช้เงินเดือนและดอกเบี้ยไม่เกิน 1 ปีให้ขยายระยะเวลาเป็น 1-5 ปีอย่างน้อย 3 ปีก็ยังดีไม่เช่นนั้นประชาชนจะไม่เหลืออะไรเลย”

3. การมีหญิงชายในสัดส่วนกรรมการที่ใกล้เคียงเป็นบทพิสูจน์ในสังคมไทย ว่าผู้หญิงจะยืนเคียงบ่าเคียงไหล่ในการบริหารจัดการกองทุน ฯ ให้โปร่งใสได้อย่างไรเรื่องนี้สมควรมีการศึกษาวิจัยทั้งกองทุน ฯ ที่มีผู้หญิงเป็นประธานบริหาร ฯ เปรียบเทียบกับผู้ชายและประสิทธิผลของแนวคิดนี้ว่าสอดคล้องกับชนบทไทยหรือไม่? อย่างไร? เพื่อยืนยันสมมุติฐานว่า ผู้หญิงจะช่วยฟื้นฟูความดีงามขึ้นมาได้

4. ความเชื่อมโยงนโยบายรัฐบาล นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ตั้งแต่การพักหนี้เกษตรกร เพื่อฟื้นฟูสภาพชีวิตและการทำมาหากิน เป็นหน้าที่หลักของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) แต่ปรากฏว่าเกษตรกรไม่มีแผนฟื้นฟูและไม่รู้ว่าจะเงินที่ไม่ชำระ ธ.ก.ส. อยู่ที่ไหน เกษตรกรกลุ่มนี้น่าจะไปเชื่อมโยงกับการกู้เงิน 20,000 บาท จากกองทุน ฯ 1 ล้านบาท เพื่อฟื้นฟูชีวิตให้มีรายได้ด้วยการทำ 1 ผลิตภัณฑ์ 1 ตำบลและเมื่อเจ็บป่วยก็รักษา 30 บาทต่อโรค

ทั้ง 4 เรื่องนี้ไม่เกี่ยวข้องกันเลยในการปฏิบัติตามนโยบายรัฐบาลพักหนี้ ธ.ก.ส. รับผิดชอบเป็นหลัก กองทุน 1 ล้านบาท มีพัฒนาชุมชนเคลื่อนไหวเต็มที่ 1 ผลิตภัณฑ์ 1 ตำบลมีเกษตรกรและอุตสาหกรรมรวบรวมผลงานอย่างคึกคัก รักษา 30 บาทต่อโรค ก็เป็นเรื่องกระทรวงสาธารณสุขระบบราชการยังทำงานแบบแยกส่วนเหมือนเดิม และยากที่จะบูรณาการ นโยบายให้เชื่อมโยงตามแนวคิดของรัฐบาลได้ เรื่องนี้ดูเหมือนจะแก้เกมไม่ได้แล้ว ต้องปล่อยเลยตามเลยใครจะได้น้ำกว่ากันหรือดีเด่นก็ขึ้นอยู่กับว่าเข้าตากรรมการมากน้อยเพียงใด

5. บทเรียนและประสบการณ์การทำงานกองทุนหมุนเวียนในลักษณะกองทุน ฯ 1 ล้านบาท มีมานานกว่า 20 ปีแล้ว ในวงการพัฒนาชุมชน เรื่องนี้จึงไม่ใช่เรื่องใหม่ที่วิจารณ์ไม่ได้และต้องให้ผลเสียเกิดขึ้นก่อนโดยรัฐบาลก็ได้ภาพพจน์ดีไปเพราะได้กระจายเม็ดเงินราว 80,000 ล้านบาทลงสู่ประชาชน แต่การบริหารจัดการจะประสบผลสำเร็จน้อย และนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ทำเป็นไม่สนใจไม่ได้ เพราะอนาคตฐานเสียงของพรรคไทยรักไทยจะหายไปด้วยถ้าเรื่องนี้

ทำได้ไม่ดี ขณะนี้ได้มีการทยอยปล่อยเงินออกไปแล้ว กิจกรรมการกู้เงินที่ติดคักที่สุด เห็นจะเป็นเรื่องการกู้ยืมไปซื้อวัวควายและไถมาเลี้ยง ตลาดนัดวัวควายที่เคยชอบเขาก็เริ่มคักคัก มีรถ 6 ล้อรถกระบะ รถอีแต๋น เต็ม 2 ข้างถนนและบริเวณตลาดนัดในอีก 1 ปีข้างหน้า เราท่านจะเห็นว่าคุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้นจริงหรือไม่ สามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจหรือเป็นหนีหมุนเวียนอมตะ

ระบบสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกรแต่ละรายมีหรืออยู่หรือไม่.หรือเป็นเพียงปล่อยเงินกู้และตามเก็บเงินต้นและดอกเบี้ยคืน ไม่มีกิจกรรมใดเลยที่ทำแล้วไม่มีปัญหาในระยะสั้นๆ ค่อเมื่อชำนาญแล้วจึงประสบผลสำเร็จ ตอนนี้ฝ่ายสนับสนุนจะมีเวลาคิดใหม่ว่า ต้องติดตามปัญหาให้คำปรึกษาและจัดระบบการแก้ไขให้กับเกษตรกรแต่ละราย เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมากเพราะเป็นการป้องกันและช่วยเหลือระหว่างดำเนินกิจกรรม ไม่ใช่รอให้ล้มเหลวก่อนแล้วล้อมคอก ถ้าทำได้เร็วทันการณ์ โอกาสที่เกษตรกรจะแก้ปัญหาได้และประสบผลสำเร็จย่อมมีสูง

ในส่วนคณะกรรมการกองทุนฯทำอย่างไรจะมีการช่วยเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งในการเป็นผู้นำให้มากขึ้น ด้วยการร่วมกันวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและข้อจำกัดต่างๆ จากนั้นก็จัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแต่ละกลุ่มคน เช่น เรื่องการวิเคราะห์กิจกรรมที่แก้ปัญหาได้จริง การทำธุรกิจชุมชนเน้นเรื่องตลาด การเขียนโครงการและวางแผนแบบมีส่วนร่วม การบริหารจัดการแบบโปร่งใสตรวจสอบได้ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแบบสันติวิธี การประชุมชาวบ้านแบบสร้างสรรค์ เป็นต้น ส่วนผลการดำเนินงานกองทุนฯ 1 ด้านบาท ควรมีการพัฒนาตัวชี้วัดประเมินผลว่าการบริหารจัดการมีลักษณะธรรมาภิบาลมากน้อยเพียงใด กิจกรรมเสริมสร้างรายได้และสอดคล้องกับชีวิตชาวบ้านใหม่. และให้พหุภาคีในหมู่บ้าน/ ชุมชนร่วมกับนักวิชาการช่วยกันประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาให้เข้าใกล้กับอุดมการณ์ของกองทุนฯ 1 ด้านบาท ขณะเดียวกันรัฐบาลต้องให้เกิดตีประชาคมหมู่บ้าน / ชุมชน ช่วยกันเป็นกลไกการตรวจสอบการทำงานร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมอบอำนาจหน้าที่การตรวจสอบเพื่อป้องกันการคอร์รัปชัน เอารัดเอาเปรียบการละเลยไม่ใช้เงินคืนและการทำกิจกรรมไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม เพื่อให้ประชาคมได้ช่วยกันเสนอแนะและแก้ไขได้ทันการณ์

การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องสร้างความรู้ การบริหารจัดการที่โปร่งใส การดำเนินงานเน้นสนับสนุนและช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนมากกว่า ยึดกฎระเบียบตายตัว จึงต้องแก้ไขระเบียบที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง การศึกษาค้นคว้าช่วยแก้ไขปัญหาแก่ชาวบ้าน การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการกองทุน การพัฒนาตัวชี้วัด การบริหารแบบโปร่งใส เพื่อให้คณะกรรมการกองทุน ทุกระดับมีแนวทางพัฒนา กลไกให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการร่วมมือกับประชารัฐ / ประชาคมทุกระดับ

ร่วมเป็นกลไก ตรวจสอบ ให้กองทุนด้านบริหารได้มีประสิทธิภาพเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง (สมพันธ์ เตชะอธิก)

จากวารสารการศึกษานอกโรงเรียนหน้า 32 – 33 ของ นงลักษณ์ เดชะพิพงษ์ คณะทำงาน กองทุนชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ เรื่อง จุดเด่นจุดด้อยของกองทุนหมู่บ้าน มีใจความดังนี้

กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองในความหมายของรัฐ คือ เครื่องมือ ในการกระตุ้น เศรษฐกิจจากฐานราก โดยกระจายครอบคลุมทุกหมู่บ้านและชุมชนเมือง 80,000 กว่าแห่งทั่วประเทศนี่คือความหมายในทางเศรษฐศาสตร์ส่วนในแง่สังคม คือ เครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้บริหารและจัดการกองทุนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และสำหรับในแง่การเมือง ความหมายก็คือ นโยบายเชิงรูปธรรมที่เกิดผลอย่างรวดเร็วทั่วถึงและปุพรมโดยไม่จำกัดพื้นที่และไม่แบ่งพรรค ไม่แบ่งพวก หวังผลระยะยาวกับการกลับมาเข้าพวกเข้าพรรคเดียวกัน นโยบายหาเสียงที่เข้าถึงใจของคนจนเช่นนี้ มีผลดีต่อการบริหารและการปกครอง ประเทศจะความหมายใดก็ตามแต่สำหรับคนในชุมชนชนบทและเมืองมีความหมายต่อชีวิตของพวกเขาอย่างยิ่ง

นโยบายที่เป็นรูปธรรมที่ออกมาพร้อมกันของรัฐบาลพร้อมกันของรัฐบาลในช่วงนี้ คือ 30 บาทรักษาทุกโรค, ธนาкарประชาชน, หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล, อินเทอร์เน็ตตำบล และกองทุนหมู่บ้าน เป็นการสร้างโอกาสให้กับคนจน คนธรรมดาสามัญสามารถได้รับประโยชน์จากนโยบายอย่างทั่วถึงอย่างมีสิทธิทัดเทียมกัน ทำให้เห็นความแตกต่างกันในผลการทำงานที่ผ่านมาของรัฐบาลชุดก่อน ๆ ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปอยากให้รัฐบาลอยู่บริหารประเทศนาน ๆ จนครบวาระหรืออยู่ยาวจนถึง 8 ปี นี่คือการภาวนาของคนไทยส่วนใหญ่ที่คอยโอกาสมาตลอด รวมทั้งคนไทยที่ถูกแรงกระแทกจากวิกฤตเศรษฐกิจทำให้ชีวิตงาน และครอบครัวแปรผันไปในทางที่แย่ง

ภายในชุมชนชนบท และเมืองขณะนี้ คือผู้คนที่กำลังวุ่นวาย และยุ่งอยู่ กับการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบ และขั้นตอนที่คิดมาจากคณะกรรมการแห่งชาติ (ที่แค่คิดก็คิดไปแล้ว) เพราะเจตนาของรัฐบาลต้องการให้ชุมชนคิด และบริหารกันเอง แต่ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนกับ ลือลความคิดในประเด็นสำคัญ ๆ หลายประเด็นความกังวลของชุมชนเกิดจากการอยากได้เงินเร็ว ๆ เกิดเวทีการค้นหา และเพื่อนหาคนดี คนที่น่าเชื่อถือ เกิดการรวมตัวกันเพื่อประชุมร่วมกันอย่างน้อย 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ร่วมปรึกษาหารือกัน เสนอชื่อคนที่ตนเห็นว่าควรเป็นกรรมการบริหารกองทุน ได้รับความไว้วางใจ แต่บางคนก็ขอดอนตัวเพราะเกรงว่าจะทำไม่ได้ และไม่มีเวลา บางแห่งแย่งกันเป็นกรรมการ บางแห่งต้องขอร้องกันให้เป็น บางแห่งต้องประชุมกันหลายครั้งกว่าจะได้กรรมการครบ โดยกรรมการจะเป็นสตรีครึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดจำนวน 15 คน หาก

ชุมชนใดมีประสบการณ์ในการดำเนินกองทุนต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มแม่บ้านที่มีการทำกิจกรรม และการทำงานจำหน่ายผลผลิต มีประสบการณ์ในการบริหาร และจัดการที่ผ่าน มาช่วยได้มากกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านแต่สำหรับชุมชนที่ไม่มีประสบการณ์ก็เกิดมิติการ แลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากชุมชนอื่น ๆ เกิดการประสานงาน และเกิดมิตรไมตรี จิตเกื้อกูลต่อกัน

จุดเด่น อีกประการ คือ สิทธิในการรับเงินกองทุนดังกล่าว รัฐบาลมีเจตจำนงค์ ให้ทุกหมู่บ้านมีความพร้อมซึ่งแตกต่างจากกองทุนอื่น ๆ ที่การพิจารณาขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่กองทุน เช่น กองทุน SIF หรือกองทุน กขคจ. ขึ้นอยู่กับ อบต. และข้าราชการซึ่งกองทุนหมู่บ้านการจะได้หรือไม่ ได้ ช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชนเองโดยที่ระเบียบกำหนดเกณฑ์ที่แสดงว่าพร้อมหรือไม่แล้วแต่คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอซึ่งเป็นผู้ประเมินเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความได้ เปรียบ เสียเปรียบขึ้น อาจเป็นชนวนสร้างความไม่พอใจได้ จึงควรให้ชาวบ้านจัดประชาคม ตรวจสอบว่าตนเองมีความพร้อมหรือไม่ ซึ่งจะเป็นการประเมินตนเอง และตรวจสอบกันเองของชุมชน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และรับผิดชอบยิ่งขึ้น

จุดด้อย กองทุนหมู่บ้าน จากการสำรวจตรวจสอบความคิดเห็นจากชุมชนต่าง ๆ เห็นว่า การกำหนดระยะเวลากู้ยืมไม่เกิน 1 ปี เป็นข้อจำกัดควรให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน และให้หลากหลายไปตามลักษณะอาชีพ และวัตถุประสงค์การกู้เงิน แม้ว่าเจตนาของรัฐ บาลต้องการให้เกิดการหมุนเวียน แต่อาจไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้กู้ที่ต้องหันไปกู้เงินนอกระบบเพื่อไ้ ทันเวลาการใช้คืนกองทุนเพราะเกรงจะเสียสัจจะ อีกประการ คือ วงเงินที่กำหนดให้ กู้ไม่เกินคนละ 20,000 บาท และถ้าเกินต้องขออนุมัติเป็นราย ๆ แต่ไม่เกิน 50,000 บาทไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนทำ โครงการขนาดใหญ่เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ก่อให้เกิดการบริการสาธารณะ และสร้างรายได้หมุน เวียนในชุมชนเป็นการต่อยอดกองทุนหมู่บ้าน เช่น ชาวบ้านคิดแก้ปัญหาของตนเอง โดยจัดทำโครง การประปาหมู่บ้านเพื่อจัดเก็บรายได้เป็นกองทุนประปาหมู่บ้านบริการให้คนในชุมชนกลายเป็น กองทุนประปาหมู่บ้านอีกกองทุนหนึ่งขึ้นมา แต่ระเบียบดังกล่าวมิได้เปิดทางไว้ให้ ข้อเท็จจริง คือ ผู้ออกแบบต้องการให้เกิดกิจกรรมเล็ก ๆ มากมายให้ชุมชน แต่โอกาสการคืนเงินจะยาก เพราะชุมชนขาดอำนาจการซื้อ หากกู้ไปประกอบอาชีพโอกาสจะเป็นหนี้สูญจะเกิดขึ้นง่ายรวมทั้งแหล่งเงิน นอกระบบอัตราดอกเบี้ยสูงก็จะกลับมาบีบบาทยิ่งขึ้นและบางแห่งกำหนดค่าสมาชิก 10 – 30 บาท แล้วยังกำหนดค่าหุ้นของสมาชิกหุ้นละ 100 บาท เพื่อเป็นทุนสมทบกองทุนโอกาสการเข้าเป็น สมาชิกจะยากขึ้นสำหรับคนจน

อีกประการคือ ในสภาพความจริงผู้กู้ที่อยู่ในชุมชนแต่ละชุมชน คือ ลูกหนี้ ธกส. ที่ขอพัก ขำระหนี้ตามนโยบายรัฐบาลและยังเป็นลูกหนี้ธนาคารออมสินในโครงการธนาคารประชาชน คน เดียว กันนี้อาจเป็นผู้กู้ในโครงการ กขคจ. และคนเดียวกันนี้อาจเป็นผู้กู้โครงการกองทุนต่าง ๆ

ทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น UNDP, กรมประชาสงเคราะห์ คนเดียวกันนี้อาจเป็นลูก
หนี้เงินนอกระบบของนายทุนในระดับชุมชน คนเดียวกันนี้อาจเป็นผู้ปกครองกู้เงินเพื่อการศึกษา และ
คนเดียวกันนี้ได้รับเงินช่วยเหลือเมนู 5 , เมนู 4 หรือเมนูอื่น ๆ ในกองทุนชุมชนเพื่อสังคม หรือ
กองทุน SIF นี่คือการจริง ที่ชาวบ้านเรียนรู้ คือ วิธีการหมุนเวียนเช่นเดียวกับนักธุรกิจระบบเงิน
หมุนที่กำลังจะเกิดปรากฏการณ์เดียวกัน คือ ขาดสภาพคล่องเพียงแต่ต่างกันที่การขาดสภาพคล่อง
ในระดับชุมชนจะขยายในวงกว้าง หากรัฐบาลไม่หามาตรการรองรับในด้านการตลาดรองรับสินค้า
จากชุมชน แต่ในกระแสชุมชนกล่าวกันว่า เงินล้านนี้รัฐบาลตั้งใจให้ชาวบ้านอยู่แล้วหากสูญก็ไม่ส่ง
ผลอะไร เพราะเป็นเงินในมาตรการเดียวกับเงินมีวิชาชีพ ต่างกันแต่ที่มาเป็นเงินกู้ในประเทศเท่านั้น
(กู้มาจากธนาคารออมสินที่เป็นเงินเด็ก) จะอย่างไรก็ตามคงต้องลงดำเนินการ ไประยะหนึ่ง แต่สิ่ง
สำคัญ คือ การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบติดตามของสาธารณชนเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากมีการ
คาดหมายกันว่าผู้ได้กู้อบแรก ได้เงินแล้วไม่คืนโดยถือ ปรัชญาเดียวกับผู้ใหญ่ท่านหนึ่งที่ กล่าวว่า
“ไม่โกง ไม่หนี แต่ไม่มีให้”

จาก หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 7 มีนาคม 2545 คอลัมภ์หลังตู้ฟ้าหน้าผู้เดิน โดย
ดอกสะแบง เรื่อง กองทุนหมู่บ้านล่อแหลม ต้องรีบป้องกันด่วน. เมื่อวันวานผมได้อ่านบันทึก
ฉบับหนึ่งของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) แล้ว รู้สึกไม่ค่อยสบายใจกับสถานการณ์
ของ “กองทุนหมู่บ้าน” เนื่องจากว่ามันมีผลกระทบต่อเกษตรกรในบ้านเรา (ชาวบ้านก็คือ
เกษตรกร) เรื่องนี้ ศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ เมธีวิจัยอาวุโส สกว. ได้ออกมาพูดว่า การ
ดำเนินงานตามโครงการกองทุนหมู่บ้านของรัฐบาลนั้น เป็นการกระจายเงินลงสู่ท้องถิ่น และก่อ
ให้เกิดโครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ... ซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินการในเชิงพาณิชย์มาสู่ท้องถิ่น
โดยการเอาเงินมาต่อหมู่บ้านละ 1 ล้าน!!

จากการศึกษาของ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ จากคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ภายใต้การสนับสนุนจาก สกว. ในเรื่องนี้โดยศึกษาถึงการก่อเกิด การคงอยู่ และ
พัฒนาการ การรวมตัวกันของชุมชนศึกษา 11 ตัวอย่าง ที่รวมตัวกัน และสร้างผลิตภัณฑ์จำหน่าย
เพื่อเป็นทางรอด และสวัสดิการแก่สมาชิก และ สวัสดิการสังคม โดยภาครัฐยังไม่ถึง จากการ
ศึกษาชี้ให้เห็นว่า พื้นฐานการรวมตัวของคนในชุมชนต่าง ๆ นั้น มีจุดเริ่มต้นมาจากปัญหา
เศรษฐกิจที่ชุมชนประสบอยู่ จึงเลือกที่จะรวมกัน และสร้างผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขึ้นเพื่อนำออกไป
จำหน่ายหารายได้เพื่อยังชีพ ทั้งนี้ทั้งนั้นแต่ละกลุ่มต่างต้องใช้ประสบการณ์เรียนรู้และก็มีหลายกลุ่ม
ที่ล้มไป เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในกลไกตลาด และการบริหารด้านการเงิน... ซึ่งถือว่า

เป็นจุดด้อยที่สำคัญ จะเห็นได้ว่า ก่อนที่รัฐจะมีโครงการ “กองทุนหมู่บ้าน” และมาตรการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์หมู่บ้าน ที่รัฐพยายามผลักดัน ชาวบ้านหรือชุมชนพยายามหาทางออกให้กับตนเอง ผ่านความเสี่ยงต่ออุปสรรค คือ ความล้มเหลว ซึ่ง ศ.สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์ ได้มองโครงการนี้ว่า เป็นแนวทางที่ดี อย่างไรก็ตาม ก็แล้วแต่ รัฐไม่ควรหลงทาง หากมีเจตนาที่ดีแล้ว ควรมีการดำเนินการด้วยความรอบคอบ ระวังระวังให้มาก และมีการตรวจสอบที่เข้มงวด เพราะการจัดการรูปแบบการจัดการเชิงพาณิชย์มาใช้กับท้องถิ่น เป็นการสร้างวิถีคิด วิถีทำงานในท้องถิ่น ให้เขาทำในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน หรือทำแต่ไม่ชำนาญ ก็เหมือนกับเด็กที่ได้เล่นของเล่นใหม่ เมื่อได้มีเงินมาเล่น และพอได้ลองก็มีคนลงมามีคนลงมาเล่นด้วย แต่พอนาน ๆ ไปก็หลงลืมจุดประสงค์หลัก และเล่นกันอย่างเดียวเพื่อหวังจะใช้เงินตรงนี้ให้หมด ทำให้ขาดความรอบคอบ จุดนี้ถือว่าเป็นอันตรายต้องระวังให้มาก เพราะเวลาล้มแล้วไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง หมายถึงล้มกันทั้งหมู่บ้าน ล้มทั้งตำบล หรืออาจล้มทั้งประเทศ เนื่องจากว่า เงินที่นำมาใช้ในโครงการ หรือเงินทุนในโครงการนี้กว่า 7 หมื่นล้านบาทมาจากภาษีของคนทั่วประเทศ ควรสร้างความตระหนักให้แก่เกษตรกร หรือชาวบ้านทั้งหลาย ให้เกิดระบบการเรียนรู้ และพึ่งตนเองอย่างแท้จริง

ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ คนชาติลึก ภาคอีสาน วันที่ 26 มิ.ย. – 2 ก.ค. พ.ศ. 2545 หน้า 7 เรื่อง กองทุนหมู่บ้าน “ชุมชนวัดบูรณะ” เพื่อใคร มีใจความดังนี้

เรื่อง “กองทุนเงินล้าน” ของชุมชนวัดบูรณะ อ.เมือง จ.นครราชสีมา กองทุนเงินล้านนี้มีไว้ช่วยเหลือหรือว่ามีไว้ขูดรีดคนจนที่ชุมชนวัดบูรณะ จัดสรรเงินกู้ให้แต่คนรวยคนมีเงิน และพวกพี่น้องของผู้มีอำนาจในชุมชนเท่านั้นหรือไม่ก็พวกเดียวกันกับผู้มีอำนาจในชุมชนรวมไปถึงผู้ที่ไม่ทำมาค้าขายจริง ๆ บางคนก็กู้เอาไปเล่นการพนัน บางคนก็กู้เอาไปปล่อยดอกเบี้ย โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 10 บ้าง ร้อยละ 20 บ้าง ยอดกู้ก็ไม่เท่ากัน ใครเป็นพวกผู้มีอำนาจในชุมชน ก็จะกู้ได้คนละ 15,000-20,000 บาท ส่วนผู้ที่ทำมาค้าขายต้องการเงินทุนจริง ๆ กลับกู้ได้เพียงคนละ 5,000-10,000 บาทเท่านั้น และถ้าเดือนไหนส่งเงินไม่ทัน หรือส่งช้า จะถูกคิดดอกเบี้ยวันละ 0.50 บาท ต่อจำนวนเงินกู้ โดยไม่มีการผ่อนผัน แต่เมื่อนำเงินไปฝากส่ง ก็ยังไม่วายถูกคิดค่าส่งอีกครั้งละ 10 บาทต่อคน และคนไหนที่กู้ได้ 5,000-10,000 บาท ก็ต้องเสียค่าอากรแสตมป์คนละ 30 บาท แต่ถ้าเป็นพวกกันที่กู้ได้ 15,000-20,000 บาท เสียค่าอากรแสตมป์เพียงคนละ 20-25 บาทเท่านั้น แล้วอย่างนี้จะหาความยุติธรรมได้จากไหน คนในชุมชนไม่เคยได้รับรู้เลยว่า มีเงินทุนเหล่านี้เข้ามาช่วยเหลือในชุมชน แล้วอย่างนี้ ชุมชนวัดบูรณะจะเจริญได้อย่างไร จะหาความยุติธรรมได้จากไหนใครช่วยได้บ้าง

ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ ประชาชาติธุรกิจฉบับวันที่ 24-26 มิถุนายน 2545 หน้า 6 ในเรื่อง ตรวจสอบกองทุนหมู่บ้าน (ตอนที่ 5) ตัวอย่างดี ๆ ในพื้นที่ประชาธิปไตย มีใจความดังนี้

เงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท แม้จะไม่มาก แต่ก็ถือเป็นเงินก้อนหนึ่งที่ให้นำมาสร้างงานสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นได้ถ้ามีการบริหารจัดการที่ดี ตลอด 1 ปีที่ผ่านมา หลายคนวิตกว่าจะมีการใช้เงินไปในทางที่ผิดและจะก่อให้เกิดความแตกแยกในชุมชนหรือสร้างนิสัยที่ผิด ๆ ให้กับชาวบ้าน นั่งรอรับความช่วยเหลืออยู่ร่ำไป ท่ามกลางเสียงวิพากษ์วิจารณ์ก็มีตัวอย่างดี ๆ เกิดขึ้นหลายหมู่บ้าน ตัวอย่างแรก หมู่บ้านเกาะเคี่ยม หมู่ที่ 4 ตำบลกันตังได้ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นหมู่บ้านอิสลามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำมาก ปีละประมาณ 15,000 บาทต่อครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 393 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงปลา , เลี้ยงวัว , เลี้ยงแพะ , ประมง , ค้าขาย ฯลฯ ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านต้องรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมสร้างรายได้เสริม นับจากปี 2541 ได้มีการก่อตั้งกลุ่มสตรี เพื่อทำขนมและขายสินค้าบางประเภท มีสมาชิกทั้งหมด 30 คน มีทุนสะสม 16,000 บาท ต่อมาในปี 2544 ได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีสมาชิก 427 คน มีเงินทุนสะสม 144,018 บาท และกลุ่มครัวเรือนเป้าหมายโครงการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน เพื่อให้เกษตรกรนำโคพื้นเมืองมาเลี้ยงร่วมกัน มีสมาชิก 111 คน มีเงินทุนสะสม 280,000 บาท นอกจากนี้ยังมีโครงการเศรษฐกิจชุมชน รวมกลุ่มสมาชิก 10 คน เพื่อเย็บใบจากขาย กลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้านเพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน

หลังจากที่ได้รับโอนเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2544 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ปล่อยกู้ให้กับชาวบ้านโดยคิดอัตราดอกเบี้ย แต่คิดเป็นค่าตอบแทนและหักเงินไว้หลังจากได้รับเงินกู้ เงินต้น 10,000 บาท คิดผลตอบแทน 200 บาท เริ่มปล่อยกู้งวดแรกเดือนตุลาคม 2544 จำนวน 23 ราย เป็นเงิน 360,000 บาท งวดที่ 2 เดือน พฤศจิกายน 2544 จำนวน 18 ราย เป็นเงิน 350,000 บาท เดือนมกราคม 2545 จำนวน 15 ราย 30,000 บาท เดือนกุมภาพันธ์ 2545 จำนวน 4 ราย 60,000 บาท เดือนมีนาคม 2545 จำนวน 7 ราย 125,000 บาท งวดที่ 6 เดือนเมษายน 2545 จำนวน 7 ราย 140,000 บาท คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้รับชำระเงินคืนจากสมาชิกตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน 2544 จำนวน 63 ราย 471,660 บาท ได้รับผลตอบแทนที่สมาชิกจ่ายล่วงหน้า 26,140 บาท ดอกเบี้ยธนาคาร 4,410 บาท คงเหลือเงินให้สมาชิกกู้รอบใหม่ได้อีก 74 ราย จำนวน 686,680 บาท คงเหลือเงินในบัญชี 343,870 บาท และเมื่อรวมยอดทั้งหมดที่อยู่ในบัญชีและที่ให้สมาชิกกู้ยืมเงินไป ปัจจุบันหมู่บ้านเกาะเคี่ยมมีเงินกองทุนหมู่บ้านรวมทั้งหมด 1,030,550 บาท

จะเห็นว่ากรณีที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนดรอบชำระเงินคืนเดือนต่อเดือนจะทำให้เงินหมุนเวียนในหมู่บ้านหมุนได้เร็วขึ้น และการวางมาตรการจัดการหลังให้กู้ยืมอย่างเข้มงวด

ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ที่กำหนดว่า หากผู้กู้ไม่มาชำระคืนภายใน 15 วัน หลังครบกำหนดชำระ จะต้องถูกปรับวันละ 50 บาท ทำให้ไม่มีสมาชิกคนใดในหมู่บ้านไม่กล้าเบี้ยว ความเข้มแข็งของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านเกาะเตี๋ย ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีความเข้มแข็งตามไปด้วย มีความร่วมมือร่วมใจกัน มีระเบียบวินัยในการจ่ายเงินมากขึ้น ถึงแม้ว่าหลายฝ่ายจะเห็นว่าหมู่บ้านเกาะเตี๋ยจะเดินมาถูกทาง เป็นหมู่บ้านตัวอย่างที่ใช้เงินกองทุนหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ แต่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านก็ยังเห็นว่าต้องมีการปรับทัศนคติของคณะกรรมการหมู่บ้านก็ยังเห็นว่าต้องมีการปรับทัศนคติของคณะกรรมการหมู่บ้านอีกส่วนหนึ่งในเรื่องของการพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ที่สนิทสนมกันก่อนที่จะพิจารณาให้กับสมาชิกที่มีความจำเป็นต้องกู้จริง กรณีตัวอย่างเห็นได้ชัดเจนว่า หมู่บ้านที่มีฐานของความร่วมมือ ร่วมใจในการทำกิจกรรมมาก่อน เมื่อเงินลงไปจะช่วยต่อยอดทำให้ทุนทางสังคมในหมู่บ้านเดินได้เร็วขึ้น และหากเงินกองทุนทางสังคมในหมู่บ้านบ้านมีรอบการหมุนเร็วเท่าไร เงินกองทุนหมู่บ้านก็จะเพิ่มพูนมากขึ้นเท่านั้น และกลไกสำคัญที่ทำให้เงินกองทุนหมู่บ้านขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ คณะกรรมการเงินกองทุนหมู่บ้านที่เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ตัวอย่างดี ๆ ในเรื่องการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านมิให้เห็นเกือบทุกจังหวัด แต่หมู่บ้านที่ล้มลุกคลุกคลานยังต้องการที่เลี้ยงเข้าไปดูแลก็มีไม่น้อยเช่นกัน

ข้อมูลหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 6 สิงหาคม 2545 หน้า 16 เรื่อง ร้องให้สอบสวนทุจริตกองทุนหมู่บ้านบุรีรัมย์ นายชาญ นามพิชญ์ คณะทำงานติดตามการปฏิบัติราชการประจำจ.บุรีรัมย์ ได้ออกมาระบุหลังจากเข้าตรวจสอบกรณีชาวบ้านหมู่บ้านหว่าน หมู่ 5 ต.โคกสะอาด อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ ยื่นหนังสือร้องเรียนว่ามีการปล่อยกู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่โปร่งใส ไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีข้าราชการเข้าไปบงการอยู่เบื้องหลังปล่อยกู้เฉพาะพวกพ้องและญาติสนิท ทั้งอนุมัติกู้ให้กับบุคคลต่างหมู่บ้าน หรือครอบครัวเดียวกัน แต่ผู้ยากจนจริง ๆ ที่ยื่นโครงการขอกู้ไปประกอบอาชีพจริงกลับไม่ได้รับการอนุมัติ นายชาญ กล่าวต่อว่า ในการกู้เงินมีการหักเงินไว้รายละเอียด 1,000 บาท จากจำนวนผู้ขอกู้ทั้งหมด 47 ราย เป็นเงินกว่า 781,000 บาท เงินที่หักเอาไว้ 47,000 บาท อ้างว่านำไปฝากไว้ที่สหกรณ์ครู เพื่อเป็นเงินประกันอุบัติเหตุหรือเสียชีวิตให้กับผู้ยื่นกู้ เมื่อประสบเหตุก็จะนำเงินคืนพร้อมดอกเบี้ยมามอบให้ญาติผู้เสียชีวิต จึงร้องให้ทางคณะกรรมการตรวจสอบ หลังจากคณะทำงานติดตามการปฏิบัติราชการเข้าตรวจสอบ พบว่าเรื่องมีมูลความจริงถือเป็นการทำงานผิดจุดประสงค์ ส่อถึงความไม่โปร่งใสและขณะนี้ได้ส่งเรื่องและหลักฐานทั้งหมดไปที่สำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อให้มีการตรวจสอบเอาผิดผู้กระทำความผิดดังกล่าว ขณะนี้เรื่องยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะหมู่บ้านมาบเื้อง หมู่ที่ 6 ตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ 2545 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การประเมินครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความจริง 3 ประการ ดังที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ในบทที่ 1 เพราะฉะนั้นในบทที่ 3 จึงมี 6 ด้าน ดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

1) หลักการพื้นฐานของการประเมินเป็นการประเมินตามรายงานสภาพจริงหรือที่เรียกกันว่า "Authentic Evaluation"

2) การตัดสินคุณค่า ความเด่น ความด้อย ไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของการประเมิน แต่อาจทำในเชิงชี้แนะสำหรับตัวบ่งชี้บางตัวเท่านั้น

3) การกำหนดเกณฑ์สำหรับการตัดต่อค่าของตัวบ่งชี้จะไม่กระทำไว้ล่วงหน้า แต่จะทำการเก็บข้อมูลก่อนสำหรับตัวบ่งชี้ทุกตัว แล้วจึงค่อยพิจารณาว่าควรกำหนดเกณฑ์ตัดสินค่าสำหรับตัวบ่งชี้ใดบ้าง แล้วจึงค่อยพิจารณาตัดสินตามเกณฑ์นั้น ส่วนตัวบ่งชี้ที่ไม่มีการกำหนดเกณฑ์ก็เสนอผลโดยไม่มีการตัดสินค่า แต่เป็นการรายงานผลข้อมูลตามสภาพจริง

4) การประเมินโครงการโดยใช้ชีพม์โมเดล (CIPP Model)

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการประเมินเชิงระบบ ซึ่งในการประเมินโครงการครั้งนี้ ใช้การประเมินรูปแบบชีพม์โมเดล โดยการนำเสนอของแดเนียล สตัฟเฟิลบีม (Daniel Stufflebeam) เพื่ออธิบายถึงการประเมินโครงการว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่อไป จีพีพีโมเดล (CIPP Model) ประกอบด้วยการประเมิน 4 องค์ประกอบ คือ

4.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C)

เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า “บริบท” หมายถึง สภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่รอบ ๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ดังนั้นในการประยุกต์ใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน รายบุคคล (ผู้กู้)

4.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I)

เป็นการจัดการข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยคำว่า ข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ เพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธีเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในกรณีประยุกต์ใช้กับกองทุนหมู่บ้าน จะเป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

4.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P)

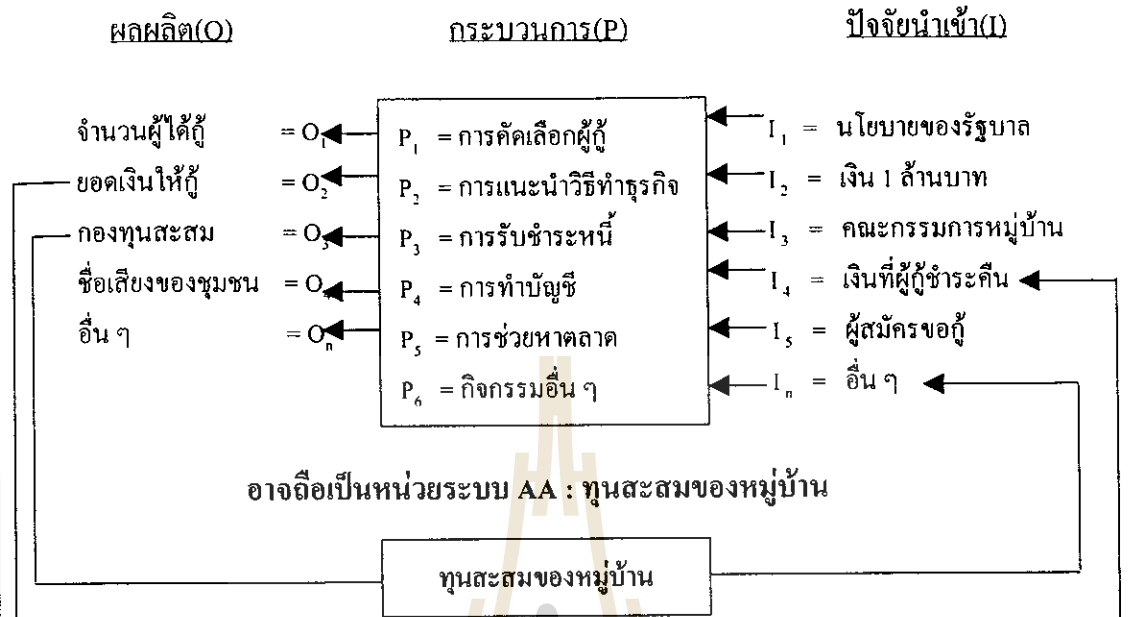
เป็นการประเมินเพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ รวมทั้ง เพื่อรวบรวมสารสนเทศ สำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงานต่าง ๆ ของโครงการ และสามารถควบคุมการดำเนินการของโครงการได้ ในกรณีประยุกต์ใช้กับกองทุนหมู่บ้าน เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

4.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P)

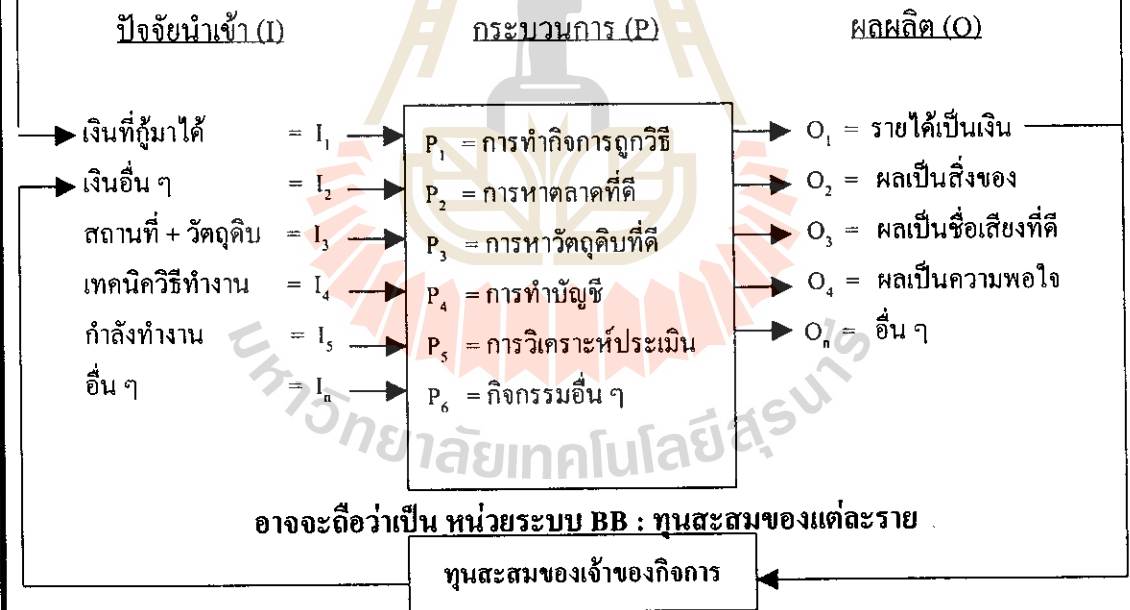
เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการ ช่วยให้เกิดทกลงใจได้ว่าวัตถุประสงค์นั้นบรรลุหรือไม่ และเมื่อประยุกต์ใช้กับกองทุนหมู่บ้าน เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุนทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

แผนภาพต่อไปนี้ แสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “จีพีพีโมเดล” (CIPP Model) ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

หน่วยระบบ B : หน่วยระบบการดำเนินการของผู้แต่ละราย (B1...Bn)

บริษัท (C)

แผนภาพที่ 1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากแผนภาพที่ 1 นี้ แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและผู้กู้จึงประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำ ส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

สำหรับหน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพมีกระบวนการทำงาน ได้แก่ P ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพ และมีผลผลิต ได้แก่ O ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพ

หน่วยระบบ B คล้ายกันกับหน่วยระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้กู้แต่ละคน มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้กู้แต่ละราย มี P คือ กระบวนการทำอาชีพตามรายการ และมี O ได้แก่ ผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B คือ หน่วยระบบกองทุนเป็นผู้ให้เงินกู้แก่หน่วยระบบ B และอาจจะช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าบางอย่าง ตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำดำเนินการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินการได้ผลดี ส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A

บริบท (C) ในที่นี้หมายถึงบริบทของหน่วยระบบ A และ B เช่นสภาพภูมิประเทศ และประชาชนของชุมชนตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศและนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนดังกล่าว

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านมาบเอื้อง หมู่ที่ 6 ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมาบเอื้อง	15
สมาชิกกองทุนหมู่บ้านมาบเอื้อง	135
- สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	56
ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	10
ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	5

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของบ้านมาบเอื้อง

3. ตัวแปรและตัวชี้วัด

3.1 ตัวแปร

ตัวแปรที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการ ของการทำสารนิพนธ์ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 ของเล่มสารนิพนธ์นี้ ต่อไปนี้เป็นการแสดงตัวแปร ลักษณะของค่าของตัวแปร เพื่อความสะดวกแก่การเก็บข้อมูล ช่วยต่อการเขียนสรุปผล

จุดประสงค์ประการที่ 1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

1) การเกิดกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีกองทุนอยู่ก่อนแล้วก็กองทุน - มีกองทุนขึ้นมาใหม่จากเงินกองทุน 1 ล้านบาท - รวมเงิน 1 ล้านบาทสมทบกับกองทุนหนึ่งกองทุนใด
2. การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน - มีบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับกองทุนมาให้ความรู้
3. ทักษะคนที่มิต่อกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน - มีกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาอาชีพและรายได้

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
4. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีการพัฒนาอาชีพ - มีการสร้างงาน - มีการสร้างรายได้ - มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน
5. แนวโน้มความเข้มแข็งและอยู่รอดของกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน - มีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกกองทุน
6. ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนสมาชิกกองทุน - จำนวนเงินออมและเงินทุน - ยอดคงเหลือของกองทุน 1 ล้าน

2) การมีระบบบริหารกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. คณะกรรมการบริหารกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีคณะกรรมการบริหารกองทุน - จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน - มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุน
2. ระเบียบการบริหารกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีระเบียบการบริหารกองทุน - มีการร่วมกันสร้างตามระเบียบ
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประชุมของคณะกรรมการ - มีการรับสมัครสมาชิก - มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน - มีการรับเงินฝาก - มีการระดมทุนเงินฝาก

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้ที่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้ - จำนวนผู้ที่ไม่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้
5. มีการจัดสรรผลประโยชน์	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนยอดกองทุนสะสมจาก 1 ล้านบาท - จำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับ - มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

3) การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้
3. มีความเข้าใจในเรื่องการพึ่งตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง
4. มีการปฏิบัติในเรื่องการพึ่งตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ
5. มีความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. มีการปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินกิจการของผู้

4) การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมในที่นี้ หมายถึง ศักยภาพและแนวโน้มที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อหรือเป็นทาสทางเศรษฐกิจและสังคมแก่นายทุนหรือผู้ปองร้ายหรือภัยจากระรรมชาติที่อาจจะมามีมาในอนาคต

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับของกองทุนโดยรวม	<ul style="list-style-type: none">- มีการชี้แนะเรื่องกองทุนให้ประชาชนเข้าใจหลักการสำคัญที่ว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นสมาชิกทุกคน มีใช้เงินที่รัฐบาลให้ยืม- มีความเข้าใจของสมาชิกกองทุนเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนว่าจะต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ไม่ชำระคืนจะต้องจัดการกันเองให้ได้ มีใช้รอรัฐบาลจัดการ- สมาชิกเห็นโอกาสในการใช้กองทุนที่ถูกต้อง
2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้กู้แต่ละคน	<ul style="list-style-type: none">- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยไม่กู้หนี้จากแหล่งที่ดอกเบี้ยแพง- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงการบริโภคเองและมีตลาดที่แน่นอน

5) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
<p>1. ศักยภาพเดิมของบริบทมีมากน้อยเท่าใด</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพของป่า - สภาพของดิน - สภาพของหนองน้ำ - จำนวนของประชากร - อาชีพครั้งแรกของประชากร - ถนน - ไฟฟ้า - ประปา - โทรศัพท์
<p>2. การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมามีศักยภาพในด้านต่าง ๆ</p> <p>1) ทุนด้านการเงิน</p> <p>2) ทุนด้านทรัพยากรทางกายภาพ</p> <p>3) ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี</p> <p>4) ทุนทางปัญญา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนเงินกองทุนในหมู่บ้าน - จำนวนกลุ่มต่าง ๆ และจำนวนเงิน - จำนวนและลักษณะประชากร - การประกอบอาชีพ - สภาพของที่ดิน - จำนวนวัด/มัสยิด/โบสถ์ - การใช้ภาษาพื้นบ้าน - มีโบราณสถาน – โบราณวัตถุ - มีงานบุญหรืองานประเพณี - จำนวนโรงเรียนในหมู่บ้าน - จำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่าง ๆ - จำนวนภูมิปัญญาชาวบ้าน
<p>3. มีความเข้มแข็งในการทำกิจกรรมของผู้กู้</p> <p>1) การเกษตร</p> <p>2) ค้าขาย</p> <p>3) การบริการในชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้กู้ที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
4) อุตสาหกรรมในครัวเรือน	
5) การลดรายจ่ายพัฒนาอาชีพ	

วัตถุประสงค์ประการที่ 2 การทราบว่ามิปัจจัยด้านบวก และด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

1) ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน	- มีใครบ้างมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนมีจำนวนมากน้อยเพียงใด
2. มีกองทุนเดิมในหมู่บ้าน	- จำนวนกองทุนเดิมในหมู่บ้าน - จำนวนเงินสะสมในหมู่บ้าน
3. มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน	- จำนวนกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

2) ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุน
2. มีความไม่พึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ที่ไม่พึงพอใจในการตัดสินใจ
3. ไม่มีเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน	- จำนวนผู้ที่ไม่ยอมส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน
4. จำนวนเงินกู้มีไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้กู้	- จำนวนผู้ที่มีความต้องการกู้เงินจากกองทุน

วัตถุประสงค์ประการที่ 3 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
<p>ความเข้มแข็งของชุมชน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีความสามัคคี 2. มีความซื่อสัตย์ 3. ยกย่องคนทำดี 4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม 6. มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ 7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น 8. มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร 9. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก 10. มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส 11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม 12. มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก 	<p>- ลักษณะของค่าตัวแปรใน การชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน</p>

2) ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะประชาชนในท้องถิ่นที่นักศึกษาได้รับผิดชอบ

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
ความเข้มแข็งของชุมชน	- สรุปประเด็นต่าง ๆ ตามทัศนะของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่นักศึกษาได้รับผิดชอบ

3.2 ตัวชี้วัด

ในการกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์ได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบชีพม์โมเดล เมื่อนำมากำหนดเป็นตัวชี้วัด ทั้งระบบหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.2.1 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ (หน่วยระบบ A) ได้แก่

1) ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบเป็นสำคัญ ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน , ป่าไม้ , สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตัวบ่งชี้อื่น ๆ บริบทดังกล่าวประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)
3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้ของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท
7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชน สภาพป่า หนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชน และตัวบ่งชี้อื่น ๆ ประกอบไปด้วยตัวแปรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน
2. สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน
3. สภาพปัจจุบัน
4. โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ
5. วัฒนธรรม ประเพณี
6. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน
7. ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น
8. โครงการพัฒนาที่ผ่านมา
9. ความเข้มแข็งของชุมชน

- 2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
1. นโยบายรัฐบาล ระเบียบแนวทางปฏิบัติจากส่วนกลาง (ปรัชญา วัตถุประสงค์หลักเกณฑ์การประเมินความพร้อม ระเบียบต่าง ๆ)
 2. การประชาสัมพันธ์ (ระดับประเทศ/ระดับจังหวัด/ระดับอำเภอ)
 3. คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ
 4. คณะกรรมการกองทุน (การได้มา, คุณสมบัติ)
 5. การเตรียมความพร้อม/สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน
 6. เงินกองทุน 1 ล้านบาท
 7. เงินทุนสะสม และทรัพย์สินอื่น ๆ ตามระเบียบ 7 หมวด 6 ข้อ 26 (2-8) (ดูภาคผนวก)
 8. เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
 9. ผู้สมัครขอกู้
- 3) ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
1. การจัดทำระเบียบกองทุน (ทุกระดับ)
 2. การจัดทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุน
 3. ระบบบัญชีกองทุน
 4. กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน
 - การรับสมัคร
 - ประเภทสมาชิก
 - การทำทะเบียนสมาชิก
 - การหมดสภาพจากการเป็นสมาชิก
 4. กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน
 - การคัดเลือกผู้กู้
 - การจัดทำเอกสารประกอบการกู้
 - การโอนเงินให้ผู้กู้
 - การรับชำระหนี้

5. การส่งเสริมการใช้เงินกู้
 - การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
 - การช่วยหาตลาด
6. การตรวจสอบการใช้เงินกู้
7. การจัดทำรายงานของคณะกรรมการและเผยแพร่ผลดำเนินการ
8. การจัดสรรผลประโยชน์
9. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยนักศึกษากองทุนและกิจกรรมอื่น ๆ

4) ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

- จำนวนสมาชิกกองทุน (ผู้กู้)
- ยอดเงินที่ให้กู้

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- จำนวนผู้ที่กู้ได้
- จำนวนผู้ชำระเงินกู้ตามกำหนด
- ยอดเงินชำระคืนตามกำหนด
- กองทุนสะสม (ความเคลื่อนไหว) ณ.เดือนสิงหาคม
- การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์
- ทัศนคติของประชาชนในหมู่บ้านต่อกองทุน (กรรมการ, กิจกรรม)
- ต่อบัณฑิตกองทุน
- การขยายกิจการของผู้กู้
- การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นภายในท้องถิ่น

3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองและความเข้มแข็ง
- การเกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

3.2.2 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้ดูแลราย (หน่วยระบบ B) ได้แก่

- 1) ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้
 - 1.1) ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A
 - 1.2) ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A
 - 1.3) ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - ความรู้ ความสามารถของผู้ดูแลและครอบครัว
 - ทรัพย์สินของผู้ดูแลและเครือญาติ
 - หนี้สินธนาคารของผู้ดูแล
 - หนี้นายทุนนอกระบบของผู้ดูแล
 - อาชีพหลักของผู้ดูแล
 - รายได้ของครอบครัว
 - ประสบการณ์ในการดำเนินงาน
- 2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1) เงินที่กู้มาได้
 - 2.2) เงินอื่น ๆ
 - 2.3) สถานที่และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ
 - 2.4) เทคนิควิธีทำงาน
 - 2.5) กำลังทำงาน
- 3) ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1) การใช้จ่ายเงินกู้
 - 3.2) การทำกิจกรรมธุรกิจ
 - 3.3) การหาตลาดที่ดี
 - 3.4) การหาวัตถุดิบที่ดี
 - 3.5) การทำบัญชี
 - 3.6) การวิเคราะห์ ประเมิน
 - 3.7) การหาความรู้เพิ่มเติม

4) ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

- 1) รายได้เป็นเงิน
- 2) ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

4.2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- 1) ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
- 2) ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้น อันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4.3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- 1) ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
- 2) ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
- 3) การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอหน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่

1) การสังเกตและบันทึก

การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2) การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงาน บร. ต่าง ๆ ซึ่งมี ดังนี้

- แบบรายงานบร.1 : แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน
- แบบรายงานบร.2 : แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- แบบรายงานบร.3 : แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคนที่มียอดกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานบร.4 : แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- แบบรายงานบร.5 : แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานบร.6 : แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานบร.7 : แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทักษะของ
- แบบรายงานบร.8 : โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (เขียนแผนธุรกิจผู้ประกอบการ SMEs)
- แบบรายงานบร.9 : แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- แบบรายงานบร.10 : แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
- แบบรายงานบร.11 : แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
- แบบรายงานบร.12 : การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

(อ้างอิงในภาคผนวก)

3) การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

การจัดประชุมเวทีชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องกองทุนหมู่บ้าน การบริหารจัดการกองทุน, การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ทำสารนิพนธ์ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ โดยใช้แบบสอบถาม (บร.) เป็นเครื่องมือช่วยในการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เป็นการพูดคุยในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ระหว่างผู้ทำสารนิพนธ์และกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ประชาชนบ้านมาบเอื้องที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุน โดยมีการกำหนดหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison Analysis) เพื่อสร้างข้อสรุป

- การจัดระบบโดยยึดคำถามของการประเมินโครงการและวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการเป็นหลักสำคัญ

- การจัดระบบโดยใช้โครงเรื่องของการประเมินโครงการกองทุน เช่น ข้อมูลกองทุนฯ คณะกรรมการกองทุน ฯ เศรษฐกิจของหมู่บ้าน , นิเวศวิทยา

- วิธีสังเคราะห์ข้อมูล ในการสังเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาได้ด้วยวิธีต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลในเรื่องเดียวกันมาประมวลเข้าด้วยกัน ถ้าพบว่ามีข้อแตกต่างก็ทำการตรวจสอบกับแหล่งที่มาหรือแหล่งอื่นที่มีความเชื่อถือได้จากนั้นจึงนำมาเรียบเรียงและขัดเกลาจนได้ประเด็นที่ชัดเจน

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

50 ปี ที่ผ่านมา ทุกรัฐบาลทุ่มเงินงบประมาณแก้ไขปัญหาความยากจนไปแล้วไม่ต่ำกว่า 100 ล้าน แต่คนจนกลับเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในปี 2545 รัฐบาล “ทักษิณ ชินวัตร” จัดงบประมาณรายจ่ายประจำปี จากเงินกู้ต่างประเทศ และกองทุนต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือคนจนสูงถึง 3 แสนล้านบาท เพื่อช่วยเหลือคนจน 8.16 ล้านคน ล่าสุดการพูดถึงเรื่อง ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจน เกิดขึ้นกลางทำเนียบรัฐบาลเมื่อ 6 มิถุนายนที่ผ่านมา ครั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์) ได้รายงานต่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีว่า ทุกวันนี้ยังมีนโยบายที่ไม่เอื้อต่อการแก้ปัญหาความยากจน เช่น นโยบายการศึกษาไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต นโยบายที่ไม่เอื้อต่อการเข้าถึงทรัพยากรของคนในท้องถิ่น นโยบายที่สั่งการจากบนลงล่าง ทำให้ไม่รู้จักความต้องการที่แท้จริงของคนจน การกำหนดแนวทางที่ไม่สร้างความสมดุลระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งสร้างความเจริญในเมืองมากกว่าชนบท สภาพัฒน์เสนอว่า “ยังมีนโยบายที่ไม่มีความเป็นธรรมในสังคม เช่น นโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อนักลงทุนรายใหญ่ และผู้มีอิทธิพล นโยบายที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรธรรมชาติ และนโยบายที่เป็นการสร้างนิสัยให้ชาวบ้าน “รอรับความช่วยเหลือ” จากภาครัฐ ให้นำข้าราชการจัดงบประมาณลงพื้นที่ยังมีจำกัดและเป็นไปเพื่อการเล่นพรรคเล่นพวก ไม่เอื้อต่อการช่วยเหลือคนยากไร้” แต่สาเหตุของความยากจนทั้งในอดีต 40 ปี ที่ผ่านมากับปัจจุบันไม่มีความแตกต่างทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นสถานทางเศรษฐกิจ ที่คนจนมีรายได้ต่ำ รายจ่ายสูง ระดับการพึ่งพิงของสมาชิกในครอบครัวสูง แลมีหนี้คกทอดด้วย ทั้งยังขาดทักษะและความสามารถในการบริหารจัดการขาดความรู้เพราะ การศึกษาคต่ำและคนจนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ใช้จ่ายเกินตัว เน้นพึ่งคนอื่น ไม่อยากทำงานภาคเกษตร ชอบเล่นการพนันและอบายมุขด้วย “ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม” ประธานกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เสนอว่าน่าจะมีเวทีแห่งชาติอย่างต่อเนื่องรวบรวมคนจากหลายภาคี ทั้งภาควิชาการ การเมือง ชุมชน ธุรกิจ ประมาณ 100 คน แล้วเลือกคนที่มุ่งมั่นทำงาน เพื่อความยากจนอย่างต่อเนื่องไม่ใช่เลือกคนดัง และต้องมีกลุ่มทำงานเชิงยุทธศาสตร์

ประเมินทุนที่ให้ความช่วยเหลือคนจนทั้ง 18 กองทุนควรรวมเป็นกองทุนเดียว ขณะที่สภาพัฒน์ได้เสนอยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจน ด้วยหลักการที่ต้องการมุ่งให้คนจนและชุมชนคนยากจนสามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยการพัฒนางาน เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงาน และสร้างรายได้เพิ่มให้กับคนจนพร้อม ๆ กับการฝึกอบรมอาชีพอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาคนด้วยการสร้างผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งส่งเสริมการศึกษาออกโรงเรียน และพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมให้กับกลุ่มคนที่ด้อยโอกาส

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีสรุปว่าการแก้ปัญหาต้องมีผู้รับผิดชอบจัดการการเงินอย่างมียุทธศาสตร์ไม่ใช่ทำแบบวันต่อวัน ซึ่งเป็นข้อเสนอที่สอดคล้องกับ น.พ. ประเวศ วะสี ราชฎรอาวุโสว่าควรมีสถาบันยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและให้สภาพัฒน์ร่วมเป็นเลขานุการเพื่อเชื่อมโยงกับเวทีแห่งชาติ เพื่อเชื่อมโยงระดมพลังความร่วมมือจากทุกฝ่ายให้ทำงานได้มากขึ้น ขณะที่นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับนโยบายทั้งหมดให้ความเห็นว่าพี่เลี้ยงในการแก้ไขปัญหาคความยากจน คือหน่วยงานราชการที่ไม่มีประสิทธิภาพ พี่เลี้ยงใหม่ก็มีไม่มากพอจึงเห็นว่าอนาคตต้องทำให้ภาคีที่มาจากภาคประชาสังคมและเอกชน เข้ามาทำงานใกล้ชิดกับชุมชนมากขึ้น ด้วยยุทธศาสตร์หลัก ๆ คือ การปรับปรุงระบบบริหารภาครัฐ การเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจนในชนบทและเมือง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมและการส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่เอื้อการแก้ปัญหาดังกล่าว สภาพัฒน์หวังว่าจะสามารถลดจำนวนคนจนลงได้ 3 ล้านคนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) แต่ปัญหาคความยากจนที่สะสมอย่างยาวนานเกือบถึง 40 ปี การแก้ปัญหาด้วยการตั้งสถาบันการแก้ไขปัญหาคให้คนจนไม่ใช่มีครั้งแรกในรัฐบาลนี้ แต่มีมาทุกรัฐบาล การแก้ปัญหาด้วยการกำหนดนโยบายที่มุ่งงบประมาณลงไปเป็นจำนวนมากก็ซ้ารอกับการแก้ไขปัญหาคเมื่อ 40 ปีที่แล้ว ฉะนั้น เพียงแต่การจัดตั้งสถาบัน แล้วจัดประชุมเวิร์กช็อป เพื่อแก้ปัญหาคคนจนที่มีอยู่ทั่วประเทศเกือบ 10 ล้านคน คงไม่ใช่คำตอบของการแก้ไขปัญหาคที่แท้จริงและยั่งยืน

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ภาคอุตสาหกรรมระดับรากหญ้าหัวใจสำคัญอีกบทของรัฐบาลชุดนี้คือ SMEs ซึ่งรัฐบาลได้ออกมาตรการฟื้นฟูความเปราะบางของธุรกิจขนาดกลางและย่อม (SMEs) ในปี 2545 อย่างจริงจังผ่านสถาบันภายใต้สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมและบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) คาดว่าจะใช้เม็ดเงินถึคสนับสนุนไม่ต่ำกว่า 33,700 ล้านบาท

โครงการแรกที่กระทรวงอุตสาหกรรมเร่งผลักดันให้เกิดรูปธรรมในปีหน้า ภายหลังจากได้รับเงินสนับสนุนจำนวน 2,000 ล้านบาทจากเงินกระตุ้นเศรษฐกิจรัฐบาลคือโครงการ ชูชีวิตธุรกิจไทย หรือ Invigorating Thai Business-ITB ซึ่งจะร่วมมือกับ 8 สถาบัน ได้แก่ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ สถาบันไทย-เยอรมัน สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ สถาบันยานยนต์ สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์, บอย.สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ส.อ.ท.) สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี(ไทย-ญี่ปุ่น) ในการช่วยเหลือธุรกิจไทยจำนวน 2,600 กิจการ ด้านกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (กสอ.) ได้จัดโรดโชว์เพื่อแนะนำโครงการนี้ ณ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคทั้ง 11 แห่งทั่วประเทศ โดยจะเปิดรับภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่มีคุณสมบัติดังนี้ เป็นกิจการที่จ้างงานไม่เกิน 200 คนหรือมีมูลค่าสินทรัพย์ถาวร (ไม่รวมที่ดิน) ไม่เกิน 200 ล้านบาท เป็นกิจกรรมที่มีบุคคลสัญชาติไทยถือหุ้นอยู่ไม่น้อยกว่า 50% เป็นกิจการที่จดทะเบียนการค้าและดำเนินธุรกิจอยู่แล้ว สำหรับค่าใช้จ่ายร่วมบริการจะแบ่งเป็นประเภท ITB 1 จ้างงานไม่เกิน 100 คนค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการร้อยละ 10 ของค่าจ้างที่ปรึกษาเชิงลึก (คาดว่าประมาณ 25,000-60,000 บาทต่อกิจการ) ส่วนประเภท ITB 2 จ้างงานเกินกว่า 100 คน ค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการร้อยละ 20 ของค่าจ้างที่ปรึกษาเชิงลึก (คาดว่าประมาณ 50,000- 120,000 ล้านบาท) นอกจากนี้กสอ.มีโครงการที่กำลังเข้าสู่คณะกรรมการกลั่นกรองล่าสุด คือ โครงการพัฒนาการบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือ E-Business ใช้งิน 1,500 ล้านบาท และยังพบว่าไทยยังขาดบุคลากรด้านอีบิสซิเนสถึง 4.5 หมื่นคนทั้งที่เรื่องนี้สำคัญต่อการพัฒนาจะเห็นได้จากนายกรัฐมนตรียเดินทางไป เยือนอินเดียทำให้อินเดียมีรายรับด้านนี้ ขณะที่ไทยมีศักยภาพพัฒนารัฐบาลจึงมอบหมายให้กรมฯ ดำเนินการตั้งเป้าหมายบุคลากรด้านนี้ไม่ต่ำกว่า 1 หมื่นคนภายใน 1 ปี แบ่งเป็น 3 ระดับ ระดับ Specialist 1,000 คน ระดับ System Engineer 2,500 คน และ Programmer 6,500 คน รูปแบบคือจะฝึกอบรม 3 เดือน ภาคปฏิบัติการ 6 เดือน จบอบรมแล้วก็รับไปทำงานโดยการันตีว่าจะต้องทำงานไม่ต่ำกว่า 8,000 คน

พร้อมกันนี้ยังมีโครงการส่งเสริมผู้ประกอบการใหม่จะเปิดตัวเดือนมกราคมเช่นกันได้รับสนับสนุนแล้วจากรัฐ 175 ล้านบาทเพื่ออบรมผู้ประกอบการ 1 หมื่นคนทั้งที่เป็นลูกเก่าแก่ ผู้ตกงาน หรือผู้ต้องการเริ่มธุรกิจใหม่หลังอบรมแล้วจะมีโครงการเกิดใหม่ 1,000 โครงการ ส่วนบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมหรือบอย. นั้นนายกนก อภิรดี กรรมการผู้จัดการทั่วไป มีนโยบายในปี 2545 บอย.จะสนับสนุนการปล่อยสินเชื่อให้กับ SMEs วงเงินประมาณ 3 หมื่นล้านบาทตามนโยบายของรัฐบาลโดยจะมีมาตรการออกมาประมาณ 12 มาตรการโดยเงินดังกล่าวจะเป็นการเพิ่มทุนของบอย.หมื่นล้านบาทและที่เหลือเป็นการหาเงินสนับสนุนจากแหล่งเงินกู้อื่น ๆ เช่น การออกพันธบัตร การกู้ยืมเงินจากสำนักงานประกันสังคม ฯลฯ นอกจากนี้บอย.ยังมีแผนที่จะขยายสาขาศูนย์

บริการในปีหน้าครบ 65 จังหวัด โดยปัจจุบันบอย ได้ปล่อยสินเชื่อไปแล้ว 9 เดือน 3,500 ล้านบาท จากเป้าหมายที่ตั้งไว้ปีนี้ 7,500 ล้านบาท ดังนั้นเวลาที่เหลือพยายามจะปล่อยกู้ให้ได้ไม่ต่ำกว่า 3,000 ล้านบาทซึ่งอาจจะใกล้เคียงกับเป้าหมาย ซึ่งก็ถือว่าใช้ได้ “บอย.พยายามจะไม่เป็นเพียงผู้ปล่อยกู้เท่านั้นแต่เราจะทำครบวงจรคือให้คำปรึกษาแนะนำการปรับปรุงการจัดการ บุคคลากร เทคโนโลยี ซึ่งบอย.ถือเป็นการจุดประกายให้ธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ต้นตัวที่จะปล่อยกู้ SMEs มากขึ้น”

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

เอเชียน วอลล์สตรีต ฯ รายงานเศรษฐกิจไทยฟื้นแต่ยังมีความเสี่ยงด้านการลงทุนและการส่งออกไม่มั่นใจการบริโภคจะดันให้เศรษฐกิจโตได้ต่อเนื่อง แกรมระบุการเพิ่มการผลิตยังล้าหลังประเทศในเอเชีย รายงานจากหนังสือพิมพ์ ดิ เอเชียน วอลล์ สตรีต เจอร์นัล ระบุว่า การดำเนินนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล ประกอบกับการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเป็นประวัติการณ์ทำให้ผู้บริโภคใช้จ่ายมากขึ้น จนส่งผลให้เศรษฐกิจไทยเริ่มฟื้นตัว อย่างไรก็ตาม ทั้งนี้รัฐบาลคาดการณ์การเติบโตของปีนี้ไว้ที่ 3.6% ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2544 ที่ 1.8% ขณะที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (ไอเอ็มเอฟ) ได้ปรับเพิ่มอัตราการเติบโตจาก 2.6% เป็น 3.2% และนายคลิฟ หัน หัวหน้านักเศรษฐศาสตร์จากซาโลมอน สมิท บาร์นีย์ ในสิงคโปร์กล่าวว่า การบริโภคภายในประเทศเพิ่มขึ้นจึงทำให้เศรษฐกิจมหภาคของไทยกำลังเติบโตอย่างมาก และเสริมว่า “ผู้บริโภคชาวไทยใช้จ่ายราวกับว่าจะไม่มีวันพรุ่งนี้” การคาดการณ์ที่ดีขึ้นเท่ากับเป็นการพิสูจน์นโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในระยะสั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจอย่างเฉียบพลัน โดยรัฐบาลชุดก่อนจะเน้นด้านการสร้างความแข็งแกร่งในระบบธนาคาร และดำเนินการกับบริษัทที่มีหนี้สูงเป็นจำนวนมาก ขณะที่รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ เน้นการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ จากความต้องการภายในประเทศและปรับปรุงความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจในท้องถิ่น ด้วยวิธีการใช้นโยบายขาดดุลประมาณ 3.8% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (จีดีพี) ในปีงบประมาณ 2545 และให้ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ผ่อนคลายนโยบายการเงิน และการกำหนดกฎในการปล่อยกู้เพื่อกระตุ้นการบริโภค อย่างไรก็ตาม ดิ เอเชียน วอลล์สตรีตฯ ตั้งข้อสังเกตว่า การใช้จ่ายจากทางภาครัฐอาจไม่กระตุ้นการฟื้นตัวในระยะยาว นโยบายการคลังที่ตั้งเป้าลดหนี้สาธารณะเหลือ 63% ของจีดีพีในปีนี้ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ระบุว่าหากรวมหนี้ของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน 886,000 ล้านบาท หนี้สาธารณะก็อาจเพิ่มขึ้นทะลุ 70% ของจีดีพี

สำหรับเศรษฐกิจโดยรวม ดี เอเชียน วอลล์สตรีตฯ ระบุว่า ยังไม่มีความมั่นคง เพราะกลไกหลักที่เป็นตัวผลักดันให้เศรษฐกิจไทยเติบโตอย่างการลงทุนภาคเอกชนและการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมยังคงชะลอตัว มูลค่าการส่งออกของไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง 10 เดือน ส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัดเป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี 1997 และคาดว่าจะยังคงชะลอตัวต่อไป เนื่องจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจสหรัฐยังคงชะลอตัว และค่าเงินดอลลาร์สหรัฐอ่อน นอกจากนี้ผลสำรวจล่าสุดของเอสจี ซีเคียวริตี้ พบว่าบริษัทไทย 50 อันดับ ลงทุนเพียง 60% ของสินทรัพย์ ซีให้เห็นว่าการลงทุนในภาคเอกชนยังไม่กระเตื้องขึ้น “การฟื้นตัวของการลงทุนจึงจะเป็นสัญญาณของการฟื้นตัวที่แท้จริง การฟื้นตัวระยะสั้นจากการบริโภคไม่ว่าจะเป็นจากภาคเอกชนหรือภาครัฐจะไม่สามารถช่วยเศรษฐกิจในระยะยาวได้” การใช้จ่ายของภาครัฐในปี 2546 จะลดลงจากปีนี้ เนื่องจากมีหนี้เพิ่มขึ้น และต้องจ่ายดอกเบี้ย ขณะเดียวกันหากธนาคารกลางสหรัฐปรับเพิ่มอัตราดอกเบี้ยในช่วงครึ่งหลังของปีก็จะเป็นเรื่องหน้าที่ไทยจะยังคงอัตราดอกเบี้ยในระดับต่ำต่อไป การปรับโครงสร้างหนี้ของไทยยังไม่เกิดความสำเร็จ เนื่องจากไทยยังตามหลังประเทศอื่น ๆ ในเอเชียอยู่มากในเรื่องของการปรับโครงสร้างหนี้

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กล่าวในการสัมมนาเรื่อง “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย 5 ปี หลังวิกฤติเศรษฐกิจ” ในหัวข้อ “แนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจหลังวิกฤติ” ว่าผลต่อการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลในช่วง 1 ปีกว่าที่ผ่านมา ทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่น่าพอใจ โดยคาดว่าปีนี้เศรษฐกิจจะขยายตัว 4% อย่างแน่นอน และน่าจะขยายตัวได้ 4-5% ในระยะต่อไป “ผลที่เกิดขึ้นขณะนี้คือเศรษฐกิจฟื้นตัว แม้จะไม่แข็งแรงแต่การบริโภค การส่งออกเริ่มกลับเข้าสู่ภาวะปกติ ส่วนทางภาคอสังหาริมทรัพย์ขณะนี้รัฐบาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีมาตรการกระตุ้นเพิ่มเติม เพราะประชาชนเริ่มมีความเชื่อมั่นและภาคเอกชนสามารถรับช่วงในการพัฒนาต่อไปได้”

สำหรับสิ่งที่รัฐบาลต้องทำต่อไปคือ การสนับสนุนด้านส่งออกควบคู่กับการดึงเงินลงทุนจากต่างประเทศ รวมถึงด้านการท่องเที่ยวที่ต้องดูแลไม่ให้แรงกระตุ้นอยู่ในระดับต่ำกว่าครึ่งปีแรกเพื่อให้เกิดรายได้และการจ้างงานเพิ่มขึ้น ส่วนทางด้านส่งออกรัฐบาลจะไม่ปล่อยให้ปัญหาสะสมมากขึ้น โดยได้วางเป้าหมายชัดเจนว่า จะมุ่งพัฒนาสินค้าประเภทใดและจะส่งออกไปยังตลาดใดบ้าง โดยขณะนี้ก็มีกำหนัดแผนงานที่ชัดเจนแล้ว ขณะที่การใช้จ่ายของภาครัฐผ่านทาง

งบประมาณรายจ่ายจะปรับลดลง เพราะต้องการให้ภาคเอกชนเข้ามาเป็นตัวนำในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลจะเป็นผู้สนับสนุน

การจัดงบประมาณของรัฐบาลคราวนี้ จัดในเชิงยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์หลักคือ ต้องการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจให้มีการฟื้นตัวอย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว และสร้างเสถียรภาพในระยะยาว ยุทธศาสตร์ดังกล่าววางไว้หลายด้านด้วยกัน เช่น จะมุ่งสร้างให้ด้านการเจริญเติบโตเป็นไปอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้รัฐบาลก็ดูเหมือนจะยอมรับว่า ปัญหาเร่งด่วนของสังคมต้องได้รับการแก้ไขให้ทันการณ์ ส่วนปัญหาความยากจนซึ่งเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างนั้นพั้วพันโดยตรงกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ ซึ่งยังอยู่ในภาคการเกษตร การปรับโครงสร้างทั้งระบบให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน เป็นเรื่องที่ต้องทำกันในระยะยาว วิธีการทางงบประมาณที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจนั้น รัฐบาลจัดงบประมาณรายจ่ายไว้เป็นจำนวน 153,332.8 ล้านบาท ด้านการฟื้นฟู ได้มีการวางหลักไว้ว่าจะเพิ่มรายได้จากภาคการส่งออก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งหมายความว่า ต้องสนับสนุนให้มีการตลาดใหม่ ๆ ด้วย การใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ก็เป็นส่วนเสริม ขณะเดียวกัน ศักยภาพในการหารายได้ ดูเหมือนว่าจะใช้ยุทธศาสตร์เดิม ๆ คือ หารอัตรารต่างประเทศโดยเน้นการเพิ่มรายได้ จากการท่องเที่ยว วิธีการคือจะส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของธุรกิจภาคบริการให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น แต่เท่าที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าในส่วนการท่องเที่ยวปรากฏว่าเรานั่นตลาดภายใน และจัดรูปแบบงานส่งเสริมแบบฉาบฉวยเท่านั้น การบุกตลาดท่องเที่ยวที่เน้นไปยังตลาดท่องเที่ยวภายนอกประเทศที่เป็นรูปธรรม รัฐบาลจัดสรรงบประมาณรายจ่ายในส่วนการปรับโครงสร้างนี้เป็นเงินแค่ 55,925 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 5.6 จากวงเงินงบประมาณทั้งหมด การเพิ่มขีดความสามารถนั้นให้เป็นนามธรรมไว้ว่า จะเน้นลงไปในการแข่งขันสินค้าเกษตร , อุตสาหกรรม และการบริการ โดยเน้นสนับสนุนส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยี , การสร้างมูลค่าเพิ่ม การปรับปรุงคุณภาพสินค้า, การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการตลาด แต่ปรากฏว่ายังไม่เคยเห็นผลงานที่เกิดจากยุทธศาสตร์นี้ว่าเป็นผลงานที่เป็นจริง การปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม จะสนับสนุนให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐบาลเตรียมปรับโครงสร้างส่วนราชการใหม่ และมีการเตรียมการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสนเทศ อีกเรื่องหนึ่งซึ่งสำคัญมากก็คือ การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานราชการแผ่นดิน หมายถึงการปฏิรูปครั้งใหญ่ ขณะที่โครงสร้างปัญหาของภาคประชาชน รัฐบาลกลับไม่ได้เตรียมการ นอกจากเน้นทุ่มงบประมาณลงไป 443,680 ล้านบาท เป็นงบประมาณเสริมและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

แบงก์ชาติชี้แจงเอ็นพีแอลย้อนกลับเพิ่มขึ้น เหตุเศรษฐกิจโดยรวมไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ส่งผลกิจการขาดสภาพคล่อง หาผู้ร่วมทุนใหม่ไม่ได้ จนไม่สามารถชำระหนี้กับแบงก์ตามที่ตกลงไว้ได้ ย้ำวิธียึดอายุหนี้ไม่ใช่ดันคอเอ็นพีแอลย้อนกลับสูงขึ้น แม้ว่าหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือเอ็นพีแอลในปัจจุบันจะอยู่ในระดับต่ำ แต่สิ่งที่กำลังสร้างปัญหามากกว่าเอ็นพีแอลรายใหม่ที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 8 พันล้านบาทต่อเดือนแล้ว เอ็นพีแอลที่ปรับปรุงโครงสร้างหนี้สำเร็จแล้วแต่กลับมาเป็นเอ็นพีแอลใหม่อีกครั้งหรือที่เรียกว่า เอ็นพีแอลย้อนหลัง กลับเพิ่มขึ้น โดยข้อมูลล่าสุดในเดือน พ.ค.2545 เอ็นพีแอลย้อนกลับมีจำนวนถึง 26,543 ล้านบาท นายทำนอง ดาศรี ผู้อำนวยการ สายปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) กล่าวว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้มีเอ็นพีแอลย้อนกลับคือ ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่เป็นไปตามที่ประมาณการไว้ ทั้งนี้ในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเริ่มเจรจาลงทำแผนปรับปรุงโครงสร้างหนี้ได้มีการประมาณการเศรษฐกิจว่าจะเติบโต แต่เมื่อเศรษฐกิจไม่เติบโตเท่าที่คาดไว้ จึงทำให้การคาดการณ์กระแสเงินสดไม่เป็นไปตามที่วางไว้ ส่งผลให้ลูกหนี้มีเงินสดไม่เหลือพอที่จะชำระหนี้ตามที่ตกลงได้

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบทบางคนเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

สัมพันธ์ เตชะอริก สรุปไว้ในหนังสือพิมพ์เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ชีวิตชุมชน” ว่าด้วยเหตุที่นโยบายหลักของรัฐบาลยังไม่สามารถแก้ไขภาพรวมของประเทศได้ ในบางครั้งการแจกแถมเหล็กในโครงการต่าง ๆ ยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะแจกกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท แถมการพักชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยให้กับเกษตรกร การแจกสระน้ำ แจกปุ๋ย เมล็ดพันธุ์พืชและสัตว์ ฯลฯ โดยขาดการจัดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน การนำเงินและสิ่งของไปให้ชุมชนอย่างไม่หยุดยั้ง ได้สร้างความอ่อนแอและการพึ่งพาอันขัดแย้งกับเป้าหมายการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง บทเรียนของกองทุนชุมชนน่าจะเป็นเรื่องที่กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท กองทุนฟื้นฟูเกษตรกร สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและกองทุนอื่น ๆ ที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน น่าจะศึกษาและประยุกต์การใช้ประโยชน์ต่อชุมชน

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ การสร้างกลไกการบริหารจัดการ ในลักษณะทฤษฎี หรือประชาคมที่โปร่งใสตรวจสอบได้ สรุปบทเรียนติดตามประเมินผล และเปิดเวทีสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นเรื่องท้าย ๆ ที่จะนำสู่ชุมชนถ้าโยนเงินลงไปก่อน กองทุนนั้น ๆ

ก็ไม่มีความหมายอะไร ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง กลับจะทำให้ชุมชนอ่อนแอ และพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอก อันเป็นการกลับทางทางการพัฒนา

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสุรนุช ธงศิลา กล่าวไว้ในหนังสือ โศกนาฏกรรมสยามการพัฒนา และการแตกสลายของสังคมไทยสมัยใหม่ว่า การที่ประเทศไทยต้องเผชิญหน้ากับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจครั้งสำคัญ ไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึง ความบกพร่องของกระบวนการพัฒนาประเทศ ระบบและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมในอดีตที่ผ่านมาเท่านั้น หากยังส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน คนทุกระดับชั้นของสังคมต้องร่วมชะตากรรมเดียวกันในความทุกข์ยาก โดยความผิดพลาดในอดีต ซึ่งเป็นสาเหตุและส่งผลในปัจจุบัน ต้นเหตุสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยประสบกับวิกฤตการณ์ด้านการเงินมีหกประการ คือ ประการแรก พึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศมหาศาล ประการที่สอง โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่พึ่งการส่งออกเป็นหลัก ประการที่สามความไม่เท่าเทียมในการจัดสรรรายได้ ประการที่สี่ การพัฒนาโดยทำลายเกษตรกรรมทรัพยากรภาคเกษตรถูกดึงมาใช้เพื่ออุตสาหกรรม ประการที่ห้าให้ความสำคัญต่ออิทธิพลของตลาดและเอกชนมากเกินไป ประการที่หก การพัฒนาที่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ

การพัฒนาที่อาศัยการพึ่งพาต่างประเทศทั้งเงินทุนและทรัพยากรอื่น ๆ มีหนี้จำนวนมหาศาล อีกทั้งค่านิยม วัฒนธรรมไทยเสื่อมลง คนรุ่นใหม่หนุ่มสาวมีค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมตะวันตก การบริโภคนิยมเห็นได้จาก นิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยชั้นนำของเมืองไทย นอกจากชุดนิสิตขาวดำที่ตัดเย็บอย่างทันสมัย สมัยออสตินนา ใส่รองเท้าส้นสูง ถือกระเป๋ามียี่ห้อ กุชชี (ของแท้) ฯลฯ คนที่เป็นแบบอย่างการใช้ชีวิตแบบบริโภคนิยมของพวกเขา ก็คือพ่อแม่ของพวกเขาเอง คนรุ่นนี้ได้รับความร่ำรวยของพ่อแม่ บวกกับความต้องการที่จะโอ้อวดความมั่งคั่งดังกล่าว ซึ่งเป็นวิธีที่จะเสริมสร้างสถานะของตนให้ดูสูงขึ้น อันเป็นลักษณะวัฒนธรรมไทยที่มีมาช้านาน บรรดาลูก ๆ ของคนรุ่นนี้กลายเป็นลูกค้านับหนึ่งของเมอร์ซิเดสเบนซ์ บางคนยอมจ่ายเงินเป็นจำนวนหลายพันบาทสำหรับอาหารตะวันตกที่ปรุงแต่งอย่างประณีตวิจิตร และไวน์ชั้นดีจากฝรั่งเศส รวมทั้งความเป็นนักท่องเที่ยวยุคใหม่ของคนไทยที่ชื่นชอบการซื้อของอย่างเป็นชีวิตจิตใจ ไม่ว่าจะราคาจะสูงแค่ไหนก็ไมู้สึกสะเทือน เรื่องราวต่าง ๆ ของพวกคนมีเงิน และชนชั้นกลางของสังคมไทยในเรื่องการใช้จ่ายอย่างเสรีนั้นดูจะกลายเป็นเรื่องเล่าขานต่อ ๆ กัน แต่ก็ไม่ใช่เพียงแค่ชนชั้นสูงและชนชั้นสูงและชนชั้นกลางเท่านั้นที่เป็นพวกบริโภคนิยม ขณะที่ในชนบทท้าวนาขายที่ดินให้กับ

นักพัฒนาที่ดิน เมื่อได้เงินมากจะนำเงินมาซื้อรถกระบะยี่ห้อโตโยต้าทันที ทำให้ตลาดรถกระบะในประเทศไทยกลายเป็นตลาดที่ใหญ่เป็นอันดับสองรองจากอเมริกา นิสสันเอเนอิจ์ไปทางบริโภคนิยมทวีความรุนแรงมากขึ้นในวัฒนธรรมไทยไม่สามารถแยกออกจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไทยในปลายทศวรรษ 1980 (พ.ศ.2523-2532) และช่วงต้นของทศวรรษ 1990 (พ.ศ.2533-2542) ได้ นักเศรษฐศาสตร์ต่างชาติพยายามวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการจับจ่ายใช้สอยอย่างเสรีของชนชั้นสูงและชนชั้นกลางในประเทศไทยว่าเป็นต้นเหตุสำคัญของการล่มสลายทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ แต่จริง ๆ แล้วต้นเหตุดังกล่าวมีความซับซ้อนมากกว่านั้น

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านมาบเอื้อง

บ้านมาบเอื้อง หมู่ที่ 6 ต.สุรนารี อ.เมือง จ.นครราชสีมา ตั้งขึ้นประมาณ 60 ปี มาแล้ว ราษฎรอพยพมาจากหลายพื้นที่ เพราะต้องการที่ดินในการประกอบอาชีพ ซึ่งลักษณะทางกายภาพบริเวณบ้านมาบเอื้อง เป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านมาบเอื้องก่อนที่จะตั้งหมู่บ้าน เป็นส่วนหนึ่งของป่าเอื้อง ซึ่งมีสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งปัจจัย 4 ช่วยเอื้ออำนวยต่อความอยู่รอดของราษฎร ต่อมาป่าไม้ได้ถูกตัดเป็นจำนวนมาก เนื่องจากราษฎรต้องการพื้นที่ ในการดำรงชีวิตเพิ่มขึ้น คนกลุ่มแรกที่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน คือ กลุ่มที่อพยพมาจาก สวนพริกไทย ภูเขาลาด จ.นครราชสีมา บุคคลกลุ่มแรกมาเพียง 2-5 คน แล้วรวมกันตั้งรกรากเป็นครอบครัว มี นายเพ็ง ไม่ทราบนามสกุล และนายชม เข้มทอง หลังจากนั้นเริ่มมีกลุ่มคนจากหลายพื้นที่ได้เข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินในพื้นที่ดังกล่าว เหตุที่แต่ละกลุ่มอพยพมาจากบ้านเดิมเพราะความต้องการที่ดินในการประกอบอาชีพ มีสภาพทางภูมิศาสตร์ ที่เหมาะสมและอุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งอาหารพืช สัตว์

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

สภาพปัจจุบันของหมู่บ้านมาบเอื้อง มีพื้นที่ถือครอง 4,200 ไร่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดินทำกิน เป็นที่อยู่อาศัย เป็นที่ดินโหนด และที่ดิน (ภาษีบำรุงท้องที่) ส่วนแหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้าน สระกลางหมู่บ้าน สภาพบ้านเรือนของราษฎรมีตั้งแต่แบบสมัยเก่าจนถึงสมัยใหม่ ส่วนใหญ่เป็นแบบผสมผสาน ระหว่างบ้านสมัยใหม่กับสมัยเก่ารวมกัน กล่าวคือ บ้านได้รับการต่อเติมขยายให้หลังใหญ่ขึ้น เป็นบ้านปูนครึ่งไม้ หรือบ้านสร้างใหม่ ตกแต่งแบบสมัยนิยม คือ ศิลปะชาติตะวันตก การขยายตัวของราษฎรเพิ่มขึ้น จากที่เคยอยู่กระจุกกันบริเวณหมู่บ้านมาบเอื้องแต่ต่อมาได้ขยายอยู่บริเวณรอบนอก ๆ เป็นหมู่บ้านจัดสรร

การเปลี่ยนแปลงระบบสาธารณูปโภค

การสาธารณูปโภคในบ้านมาบเื้อง เป็นบ้านที่ได้รับการบริการจากรัฐบาลหลายอย่างด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น ถนน ไฟฟ้า ระบบประปาหมู่บ้าน โทรศัพท์ หอกระจายข่าว ซึ่งถือว่าเป็นหมู่บ้านที่พร้อมและมีความสะดวกสบายพอสมควรดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ถนน : เมื่อเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน มีสภาพเป็นถนนแบบลูกรังเมื่อ พ.ศ. 2535 เป็นระยะทางยาวประมาณ 2,000 เมตร

: เป็นถนนลาดยาง เมื่อ พ.ศ. 2540 เป็นระยะทางยาว ประมาณ 1 เมตร

: ถนนในหมู่บ้านทั้งหมดลาดยางระยะทางยาว 7,500 เมตร งบประมาณจากโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลสุนารี

2) ไฟฟ้า : เข้าสู่หมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2526 โดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นลักษณะของไฟฟ้าพัฒนาชนบท ปัจจุบันในหมู่บ้านมีไฟฟ้า ครบทุกหลังคาเรือน

3) ระบบประปาหมู่บ้าน : ประปาหมู่บ้านสร้างเมื่อ พ.ศ. 2542 ใช้ได้ทั้งหมู่บ้าน ซึ่งครั้งแรกบริหารโดยสภาพตำบล (รัฐบาล) ปัจจุบันมีระบบประปาหมู่บ้าน ซึ่งเป็นองค์กรของกลุ่มผู้นำประปาบ้านมาบเื้อง

4) โทรศัพท์ : ในปัจจุบันโทรศัพท์สาธารณะ มีให้ใช้บริการครบทุกหมู่บ้านของตำบลสุนารี โดยองค์การโทรศัพท์ได้ติดตั้งโทรศัพท์ตรงบริเวณสถานที่สำคัญ

ประชากร

ปัจจุบันมีประชากรในหมู่บ้าน 248 ครอบครัว มีประชากรทั้งหมด 980 คน ชาย 471 คน หญิง 509 คน ดังตารางที่ 2

ประชากรวัย	จำนวน (คน)
1 วัน – 3 ปีเต็ม	54
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	74
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	75
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	77
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	77
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	513
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	62
60 ปี 1 วันขึ้นไป	48
รวมประชากรทั้งหมด	980

ตารางที่ 2 แสดงลักษณะของประชากรกับจำนวนประชากรของหมู่บ้านมาบเจื่อง

ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีฐานะยากจนมีผู้อุปการะในหมู่บ้านมี 4 คน คือได้รับการสงเคราะห์จากรัฐ แต่มีคนที่การจำนวน 1 คน ไม่ได้เรียน 1 คน

การประกอบอาชีพ

1) รับราชการ	9	ครอบครัว
2) ค้าขาย	76	ครอบครัว
3) รับจ้าง	130	ครอบครัว
4) ทำสวน	136	ครอบครัว
5) ทำนา	5	ครอบครัว
6) อาชีพอื่น ๆ	184	ครอบครัว

การศึกษาและโรงเรียน

โรงเรียนในหมู่บ้านไม่มี เด็กต้องไปเรียนที่หมู่บ้านใกล้เคียง เพราะจำนวนเด็กน้อย คือ ระยะทางประมาณไม่เกิน 1 กิโลเมตรทำให้เกิดความสะดวกสบายยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงสรุปข้อมูลการศึกษาได้ดังนี้

สมาชิกในหมู่บ้านไปศึกษานอกหมู่บ้าน รวม 446 คน คือ

ระดับประถมศึกษา 73 คน

ระดับมัธยมศึกษา 237 คน

สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา 136 คน

ปัจจุบันในหมู่บ้านมีร้านค้า 3 ร้าน

มีสัตว์เลี้ยง คือ วัว 120 ตัว ไก่ 80 ตัว

ควาย 10 ตัว สุกร 10 ตัว

ปัจจุบันมีแหล่งน้ำ (ทั้งของสาธารณะและส่วนบุคคล)

บ่อน้ำบาดาล 1 บ่อ ไม่ใช่ได้ตลอดปี

สระน้ำ 1 แห่ง ใช้ได้ตลอดปี

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

1) มีพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 2,733 ไร่

2) ทั้งหมู่บ้านซื้อปุ๋ยเคมีปีละ 27,330 กระสอบ

3) มีผลผลิตอื่น ๆ เช่น ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ดังนี้

3.1 ทำไร่มันสัมปะหลัง จำนวน 80 ครอบครั

ได้ผลผลิตทั้งหมู่บ้าน 2,800,000 บาทต่อปี

3.6 ทำไร่อ้อย จำนวน 56 ครอบครั

ได้ผลผลิตทั้งหมู่บ้านปีละประมาณ 1,120,000 บาทต่อปี

3.7) ทำขนม จำนวน 1 ครอบครั

ได้ผลผลิตทั้งหมู่บ้าน ประมาณ 120,000 บาทต่อปี

4) รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัวโดยสรุปรวมทั้ง

หมดประมาณ (ต่อปี)

1,000 - 5,000 บาท มี - ครอบครั

5,001 - 10,000 บาท มี - ครอบครั

10,001 - 20,000 บาท มี - ครอบครั

ระดับมัธยมศึกษา	237	คน
สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	136	คน
ปัจจุบันในหมู่บ้านมีร้านค้า	3	ร้าน
มีสัตว์เลี้ยง คือ วัว	120 ตัว	ไก่ 80 ตัว
	ควาย 10 ตัว	สุกร 10 ตัว
ปัจจุบันมีแหล่งน้ำ (ทั้งของสาธารณะและส่วนบุคคล)		
บ่อน้ำบาดาล	1 บ่อ	ไม่ใช้ได้ตลอดปี
สระน้ำ	1 แห่ง	ใช้ได้ตลอดปี

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

- 1) มีพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 2,733 ไร่
- 2) ทั่วหมู่บ้านซื้อปุ๋ยเคมีปีละ 27,330 กระสอบ
- 3) มีผลผลิตอื่น ๆ เช่น ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ดังนี้
 - 3.1 ทำไร่มันสำปะหลัง จำนวน 80 ครอบครัวยุ
ได้ผลผลิตทั้งหมู่บ้าน 2,800,000 บาทต่อปี
 - 3.6 ทำไร่อ้อย จำนวน 56 ครอบครัวยุ
ได้ผลผลิตทั้งหมู่บ้านปีละประมาณ 1,120,000 บาทต่อปี
 - 3.7) ทำขนม จำนวน 1 ครอบครัวยุ
ได้ผลผลิตทั้งหมู่บ้าน ประมาณ 120,000 บาทต่อปี
- 4) รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัวโดยสรุปรวมทั้ง

หมคประมาณ (ต่อปี)

1,000 - 5,000	บาท	มี	-	ครอบครัวยุ
5,001 - 10,000	บาท	มี	-	ครอบครัวยุ
10,001 - 20,000	บาท	มี	-	ครอบครัวยุ
20,001 - 30,000	บาท	มี	-	ครอบครัวยุ
30,001 - 50,000	บาท	มี	76	ครอบครัวยุ
50,001 - 100,000	บาท	มี	174	ครอบครัวยุ

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

- 1) ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาไทย ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาโคราช และภาษา

ภูมิปัญญาชาวบ้าน (ผู้รู้/ชำนาญการ/ผู้นำ/บุคคลตัวอย่าง)

ด้านเกษตรกรรม (เช่น การทำไร่สวนผสม การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเกษตร)

- 1) ชื่อ นางลำเจียก อนันทะสะ อายุ 29 ปี เชี่ยวชาญด้านการทำนา มีประสบการณ์ 10 ปี อยู่บ้านเลขที่ 145 หมู่ที่ 6 ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
- 2) ชื่อ นางแสน ดอกดาวเรือง อายุ 43 ปี เชี่ยวชาญด้านการทำไร่นา ประสบการณ์ 20 ปี อยู่บ้านเลขที่ 4 หมู่ที่ 6 ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- 3) ชื่อ นายบุญสม ภูใหม่ อายุ 46 ปี เชี่ยวชาญด้านการทำไร่ทำนา ประสบการณ์ 20 ปี อยู่บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 6 ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ในรอบหนึ่งปีในหมู่บ้าน/ชุมชนมีการทำบุญหรืองานประเพณี

เดือนมกราคม	ทำบุญขึ้นปีใหม่
เดือนเมษายน	ทำบุญประเพณีสงกรานต์ รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ผู้สูงอายุ
เดือนพฤษภาคม	ทำบุญในวันวิสาขบูชา และทำบุญกลางบ้านในวันพีชมงคล ของทุกปี เพื่อความเป็นสิริมงคลของชาวบ้าน ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกร
เดือนกรกฎาคม	ทำบุญประเพณี วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา เข้าวัดรักษาศีล
เดือนสิงหาคม	ทำบุญตักบาตรเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม
เดือนตุลาคม	ออกพรรษา ทำบุญตักบาตรเทโว
เดือนธันวาคม	บุญตักบาตร เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมหาราช

ผู้ที่ราษฎรในหมู่บ้าน/ชุมชนให้ความนับถือในหมู่บ้าน

1. นายจวน เข้มทอง
2. นายแหวน พิมพ์ปัฐ
3. นายจันงค์ สมพงษ์
4. นางสุด เข้มทอง

5. นางสาวสมใจ เข้มทอง

ถ้าราษฎรในหมู่บ้าน/ชุมชนมีความจำเป็นเรื่องเงินจะไปขอความช่วยเหลือจาก

1. กลุ่มออมทรัพย์
2. กลุ่มสตรีแม่บ้าน
3. กลุ่มคุ้มครองผู้บริโภค
4. คุณสมจิต บุญสม

ข้อมูลด้านอื่น ๆ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้านชื่อ	นายจวน	เข้มทอง	การศึกษา	ม.6
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	นายจอม	เข้มทอง	"	ป.4
มีคณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชนด้านต่าง ๆ ดังนี้				
1. นายจวน	เข้มทอง	ประธาน	การศึกษา	ม.6
2. นายจอม	เข้มทอง	รองประธาน	"	ป.4
3. นายมาก	หมั่นसान	เลขานุการ	"	ป.4
4. นายคำพุด	ภูใหม่	รองเลขานุการ	"	ป.4
5. นายไพบูลย์	โสงขุนทด	เหรัญญิก	"	ป.4
6. นายชาญ	พุ่มพวง	รองเหรัญญิก	"	ป.4
7. นายจ้านงค์	สมพงษ์	นิติกรรมสัญญา	"	ป.4
8. นายฤทธิรงค์	ข้าหินตั้ง	นิติกรรมสัญญา	"	ป.4

สมาชิกอบต.ในหมู่บ้าน/ชุมชน คือ

- 1) นางสาวสมใจ เข้มทอง การศึกษา กำลังศึกษาต่อปริญญาตรี
- 2) นายไพบูลย์ โสงขุนทด " ป.6

ในหมู่บ้าน/ชุมชนมีการรวมกลุ่ม ดังนี้

- 1) กลุ่มออมทรัพย์ ตั้งขึ้น พ.ศ.2543 สมาชิกกลุ่ม 75 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 75 บาท
- 2) กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ ตั้งขึ้น พ.ศ.2544 สมาชิกกลุ่ม 135 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 40,000 บาท
- 3) กลุ่มกองทุนเงิน 1 ล้านบาท ตั้งขึ้น พ.ศ.2544 สมาชิกกลุ่ม 135 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 309,517.13 บาท

- 4) กลุ่มแม่บ้าน ตั้งขึ้น พ.ศ. 2538 สมาชิกกลุ่ม 15 คน ปัจจุบันมีเงิน 15 บาท
- 5) กลุ่ม อ.ส.ม. ตั้งขึ้น พ.ศ. 2540 สมาชิกกลุ่ม 75 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 75 บาท

ในหมู่บ้าน ไม่มีผู้คิดยาเสพติด

ผู้คิดเฮดส์ (ไม่สามารถเปิดเผยได้)

รถยนต์	76	คัน
มอเตอร์ไซด์	350	คัน
รถไถนาเดินตาม	2	คัน
มีไฟฟ้าใช้	250	ครัวเรือน
มีประปา	250	ครัวเรือน
ตู้เย็น	243	เครื่อง
พัดลม	293	เครื่อง
หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	280	เครื่อง
ทีวีสี	281	เครื่อง
โทรศัพท์	10	เครื่อง
หอกกระจายข้าว	1	แห่ง
ภาชนะเก็บน้ำฝน	250	ครัวเรือน
มีส่วนที่ถูกหลักสุขภาพีบาลจำนวน	250	ครัวเรือน

ปัจจุบันไม่มีป่าไม้

ราษฎรในหมู่บ้านเป็นหนี้สินสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธ.ก.ส. /กองทุนหมู่บ้าน ชุมชน (กข.คจ.) จำนวน 45 ครอบครั้ว เป็นเงินทั้งสิ้นประมาณ 640,000 บาท ต่อเดือนดอกเบี้ยของ สถาบันการเงินประมาณ 1.7, 5-12 บาทต่อปี

ผู้สื่อข่าวประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน คือ นางสาวสมใจ เข้มทอง

ในหมู่บ้านรอบ 5 ปี ที่ผ่านมา มีโครงการของรัฐ หรืออบต.เข้ามาพัฒนาช่วยเหลือ ชาวบ้าน คือ

- 1) โครงการพัฒนาอาชีพ (กล้วยไม้) โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสุนารี พ.ศ. 2544 ผลการดำเนินงานดี
- 2) ถนนลาดยางเชื่อมต่อ ตำบลใกล้เคียง โดยหน่วยงานบริหารส่วนตำบลสุนารี พ.ศ. 2540 ผลการดำเนินงาน ดีและทำให้ประชาชนสะดวก

- 3) โครงการทำถังน้ำประปาประจำหมู่บ้าน โดยหน่วยงาน รพช. นครราชสีมา พ.ศ. 2541 ผลการดำเนินงาน ชาวบ้านมีน้ำใช้ที่สะดวก
- 4) โครงการก่อสร้าง คสล. เข้าระะกลางบ้าน โดยหน่วยงานบริหารส่วนตำบลสุรนารี พ.ศ. 2543 ผลการดำเนินการก่อสร้าง เพื่อสร้างทางน้ำไหลลงระะกลางบ้าน
- 5) โครงการถนนคอนกรีต โดยหน่วยงานบริหารส่วนตำบลสุรนารี พ.ศ. 2538-2545 ผลการดำเนินงานทำการก่อสร้างถนน คอนกรีตในหมู่บ้านเพื่อการสัญจรของชาวบ้าน

ความต้องการของราษฎรในหมู่บ้าน มีดังนี้

- 1) อยากให้หมู่บ้านพัฒนามากขึ้นกว่านี้
- 2) อยากให้มีการจ้างงานเกิดขึ้นในหมู่บ้าน
- 3) อยากให้เงินกองทุนมากกว่านี้

ในหมู่บ้านแต่ละปีสามารถเก็บภาษีต่าง ๆ เช่น ภาษีที่ดิน ภาษีร้านค้า ได้ปีละ 69,539 บาท

โรคระบาดในพืชและสัตว์เลี้ยงหรือคนในหมู่บ้าน/ชุมชนที่พบมากในรอบ 5 ปี มานี้คือ ไข้เลือดออก (ระบุไม่ได้)

ระบบนิเวศวิทยาของชุมชน

ทำเลที่ตั้ง

บ้านมาบเอื้อง หมู่ที่ 6 เป็นหมู่บ้านหนึ่งในเก้าหมู่บ้าน ของตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ทั้งหมด 4,200 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 2,733 ไร่

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านโนนไม้แดง ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับมหาวิทยาลัยสุรนารี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านหนองบง ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านหนองจะบก ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ระบบสังคมวัฒนธรรม

ระบบสังคมของชาวบ้านมาบเื้อง เป็นความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัว โดยส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติเดียวกัน ลักษณะครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย บางครอบครัวมีเพียงผู้สูงอายุกับเด็ก ส่วนลักษณะของการอยู่ร่วมกัน เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลไม่ว่าจะเป็นการส่งอาหารการกิน หรือ การช่วยงาน เวลาว่างงานประเพณีที่วัด

วัดยังถือว่าเป็นสถานที่ มีบทบาท ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านมาบเื้องเพราะวัดมีหน้าที่หลัก คือ ช่วยอบรมด้านจิตใจ ให้ชาวบ้านรู้จักบาปบุญคุณโทษ ให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ให้ชาวบ้านรู้จักปรับปรุงตนเอง และยังเป็นศูนย์รวมทางสังคม ในรอบหนึ่งปีมีการทำบุญหรืองานประเพณี เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา โดยชาวบ้านจะออกไปรวมกัน เพื่อทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

โครงสร้างพื้นฐาน และบริการสาธารณะ

โทรศัพท์	1	ตู้	
ถนนลาดยาง	1	สาย	เมื่อ พ.ศ. 2540 ยาว 1,000 เมตร
ถนนลูกรัง	1	สาย	เมื่อ พ.ศ. 2535 ยาว 2,000 เมตร
ระบบประปาหมู่บ้าน	ครบทุกหลังคาเรือน		
ไฟฟ้า	มีใช้ครบทุกหลังคาเรือน		

การสาธารณสุข

ครัวเรือนทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมทั้งหมด

สุขภาพอนามัย ปัจจุบันตั้งแต่มีนโยบาย 30 บาท รักษาทุกโรค ทำให้ชาวบ้านได้รับสวัสดิการในการรักษาพยาบาลที่ดี ผู้ที่เจ็บป่วยสามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลบ้านหนองบงชานบ้านจึงอยู่ในเกณฑ์ระดับดี และมีการสำรวจสุขภาพอนามัยของเด็กตามแบบ จปฐ เป็นประจำทุกปีด้วย

สิทธิในที่ดิน

ครัวเรือนมีที่ดินทำกิน คิดเป็นร้อยละ 70 แต่บางส่วนขาดกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

ผลการพัฒนาหมู่บ้าน

- 1) รัฐบาลจัดสรรงบประมาณเพื่ออำนวยความสะดวกกับราษฎรบ้านมาบเื้อง โดยผ่านองค์กรบริหารส่วนตำบลสุรนารี เช่น การสร้างถนนลาดยาง , การสร้างระบบประปาหมู่บ้าน ฯลฯ ตลอดจนหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ คือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคช่วยทำให้ราษฎรมีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน

- 2) การมีกำนัน คือ นายจวน เข้มทอง มีหน้าที่ช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น รวมถึงการติดต่อประสานงาน กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ,เอกชน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้าน

ด้านการเมืองการปกครอง

- 1) ปกครองราษฎรในพื้นที่หมู่บ้านให้เกิดความสงบสุข เรียบร้อย รวมทั้งร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา
- 2) ประชุมชี้แจงกรรมการหมู่บ้าน
- 3) ปรับปรุงการบริหารงานโครงการต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปด้วยดี
- 4) ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ เอกชน ทุกหน่วยงาน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยสำนึกของความรับผิดชอบร่วมกัน
- 5) จัดกิจกรรมต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
- 6) ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบต่าง ๆ ของหมู่บ้านที่ราษฎรตั้งขึ้นเอง

การพัฒนาคุณภาพชีวิต

- 1) มีการจัดตั้งสาธารณสุขมูลฐานในหมู่บ้าน
- 2) จัดอบรมราษฎรตามที่หน่วยราชการกำหนด
- 3) จัดอบรมด้านการเกษตร

เศรษฐกิจบ้านมาบเอื้อง

ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านประกอบอาชีพทำไร่มันสัมปะหลัง ไร่อ้อย ปัจจุบันยังคงทำอาชีพเดิม ทำไร่มันมันสัมปะหลัง จำนวน 80 ครอบครั้ว ได้ผลผลิตประมาณ 2,800,000 บาทต่อปี ทำไร่อ้อย จำนวน 56 ครอบครั้ว ได้ผลผลิตประมาณ 1,120,000 บาทต่อปี

นอกจากอาชีพเกษตรกรรมแล้วชาวบ้านประกอบอาชีพรับจ้าง 130 ครอบครั้ว อาทิ เช่น รับจ้างถากล่อนมัน รับจ้างทำสวน รับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย นอกจากนี้มีประเภทขายของชำจำนวน 3 ร้าน

สรุป

ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวบ้านบ้านมาบเอื้อง มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างดี กล่าวคือ มีตั้งแต่คนฐานะดีมากถึงคนฐานะยากจน คนฐานะดีมากเนื่องจากมีอาชีพที่มั่นคง มีที่ดินเป็นของตนเอง ไม่เป็นหนี้เป็นสินใคร ส่วนคนฐานะยากจน คือ คนที่มีที่ดินขนาดเล็ก ไม่พอทำกินหรือไม่มีที่ทำกินเลย ขาดโอกาสในการหาเลี้ยงชีวิตจึงต้องมีอาชีพรับจ้าง หาเช้ากินค่ำ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่รุ่งเร็ว ส่งผลให้ชาวบ้านมีภาวะทางเศรษฐกิจแย่งลงบางคนต้องกู้ยืมเงินจากนายทุนนอก

ระบบในอัตราดอกเบี้ยสูงเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว ดังนั้นหมู่บ้านมาบเอื้องจึงมีศักยภาพที่เอื้ออำนวยต่อการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กล่าวคือ การมีกองทุนหมู่บ้านเกิดขึ้น นับเป็นสิ่งดีเพราะชาวบ้านจะได้นำเงินที่กู้ไปใช้เป็นทุน ในการประกอบอาชีพ โดยไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ เช่น อาจจะไปซื้อปุ๋ยมาบำรุงดิน เพื่อให้ได้ผลผลิตในปริมาณเพิ่มขึ้น สามารถส่งขายสร้างกำไร มีรายได้เพิ่มขึ้น และจะเป็นการดีมากหากว่าชาวบ้าน สามารถบริหารเงินเป็น บริหารถูกต้อง โดยทำตามวัตถุประสงค์ที่ได้เขียน โครงการขอกู้เงินไว้ และสามารถนำเงินต้นรวม ดอกเบี้ยส่งคืนตามกำหนด ถ้าทำได้เช่นนี้ กองทุนหมู่บ้านก็จะมีเงินหมุนเวียนตลอดไปทั้งนี้ สมาชิก กองทุนและกรรมการกองทุนต้องมีจิตสำนึกของความซื่อสัตย์สุจริตด้วย จึงจะสามารถดำเนินการ บริหารจัดการกองทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้าน พบว่า ช่วงแรกคณะกรรมการกองทุนยังไม่รู้ระเบียบต่าง ๆ ที่ชัดเจน เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านเท่าที่ควร อีกทั้ง ประชาชนยังไม่ทราบรายละเอียดและไม่เข้าใจเรื่องกองทุนด้วย แต่ปัจจุบันคณะกรรมการกองทุน ได้มีการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมทำให้เข้าใจระเบียบกองทุน สามารถนำไปถ่ายทอดให้กับประชาชนได้ เพื่อความเข้าใจตรงกันสามารถนำไปสู่แนวทางแห่งการปฏิบัติที่ถูกต้อง

2) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลแล้วโดยนำลงสู่หมู่บ้านมาบเอื้อง ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา แล้วมีการจัดระเบียบหลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้กู้ยืมไปประกอบอาชีพ

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนบ้านมาบเอื้อง และต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม คือ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงาน เป็นผู้มีความเสียสละ ยุติธรรม เป็นที่ยอมรับของประชาชนบ้านมาบเอื้อง

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า ในการคัดเลือกผู้กู้จะรับประชาชนทุนสาขาอาชีพที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านมาบเอื้อง เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนการจัดตั้งกองทุน และมีผู้กู้ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.1) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะร่วมในกิจกรรมของกองทุน

1.2) เป็นผู้ที่จะปฏิบัติตามระเบียบกองทุน

1.3) เป็นผู้ที่จะคณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

1.4) อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ

1.5) มีเงินฝากสัจจะและถือหุ้น แต่ต้องไม่เกินจำนวน 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นที่อยู่ในกองทุน ส่วนเกณฑ์ในการพิจารณาในการกู้ยืมนั้นผู้กู้ต้องจัดทำโครงการเพื่อขอู้เงินกองทุน โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมให้ชัดเจน กล่าวคือ ต้องเป็นโครงการที่ต้องสามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาดและสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน วงเงินกู้ที่จะพิจารณารายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท หากเกิน 20,000 บาท แต่ไม่ถึง 50,000 บาท คณะกรรมการกองทุนจะเรียกประชุมสมาชิกพิจารณาชี้ขาด

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า เป็นหน้าที่ของเหรียญกษาปณ์ในการทำบัญชีกองทุน ฯ โดยตรง โดยยึดหลักเกณฑ์แบบฟอร์มต่าง ๆ ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ซึ่งประกอบด้วยทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง , บัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแนบท้ายประกาศคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง พบว่า ทำให้นโยบายของรัฐบาลที่ต้องการกระจายเงินในลักษณะเงินทุนอุดหนุน ให้ประชาชนได้กู้ ไปใช้เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ให้กับประชาชนในหมู่บ้าน

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า การพิจารณาจัดสรรให้ผู้กู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนสมบูรณ์ สมควรได้เงินนั้นช่วงแรกยังไม่มีปัญหา คณะกรรมการกองทุนบ้านมาบเอื้อง ดัดทอนพิจารณาเงินให้ตามความเหมาะสม เพราะต้องการกระจาย เงินให้เท่าเทียมกัน ในการพิจารณาเงินกู้ครั้งที่ 2 มีจำนวนผู้กู้เพิ่มขึ้นแต่จำนวนเงิน มีจำกัด ดังนั้นอาจมีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้นได้

3) ผลกระทบโดยอ้อม เนื่องจากโครงการกองทุนหมู่บ้านเป็นโครงการใหม่ ที่ให้ประชาชนในหมู่บ้านบริหารเงิน 1 ล้านบาทเอง ผลกระทบต่อหมู่บ้านทางอ้อมนั้นใน

ระยะยาวเงินกองทุน จะมีดอกเบี้ยเงินทอนหมุนเวียนมาให้ผู้กู้ที่มีความประสงค์ขอผู้กู้ได้รับเงินกู้เพิ่ม หมู่บ้านมีเงินหมุนเวียนและสามารถนำไปพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ได้

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

ประสบการณ์ในการดำเนินงานกิจการของผู้กู้

อาชีพหลักของผู้กู้ บ้านมาบเอื้องส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ไร่มัน ไร่อ้อย เลี้ยงสัตว์ ค้าขายของชำ การบริการ เช่น ช่างซ่อมรถ ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพอยู่ในระหว่าง 7-30 ปี ซึ่งผู้กู้มีความชำนาญในอาชีพนั้นอยู่ก่อนแล้ว ผู้กู้มีหนี้สินธนาคาร เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย ธนาคารทหารไทย ส่วนหนี้สินนอกกระบบมีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อปี ร้อยละ 5 บาท ต่อปี

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมเงินบ้านมาบเอื้อง มีสมาชิกผู้กู้สูงเพราะมีความต้องการเงินนำไปประกอบอาชีพการเกษตร เงินที่ผู้กู้ได้รับ ประมาณรายละ 5,000-20,000 บาท อัตราดอกเบี้ยกำหนดร้อยละ 12 บาทต่อปี

จุดเด่น ผู้ก้นำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม , ค้าขาย , การบริการ มีรายละเอียด ดังนี้

- 1) การทำไร่ เช่น ไร่มันสามปะหลัง ไร่อ้อย ปลูกพืช จำนวน 37 ราย รวมเงินกู้ 450,000 บาท ผู้กู้ใช้เงินตามวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว
- 2) การเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงสุกร , เลี้ยงไก่ จำนวน 3 ราย รวมเงินกู้ 50,000 บาท ผู้กู้ใช้เงินตามวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว
- 3) ค้าขาย เช่น ขายของชำ , ขายอาหาร จำนวน 10 ราย รวมเงินกู้ 160,000 บาท ผู้กู้ใช้เงินตามวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการซื้อของมาขาย
- 4) ด้านบริการ เช่น ช่างซ่อมรถยนต์ ช่างเพดาน จำนวน 5 ราย รวมเงินกู้ 85,000 บาท และผู้ก้นำเงินไปซื้ออุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ เช่น เครื่องมือช่าง ตามวัตถุประสงค์

จุดด้อย คือ จำนวนเงินได้จากการกู้ยืมเงินฯ ไม่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิกผู้กู้ อีกทั้งการกู้เงินมาใช้ผู้กู้บางราย ไม่มีการวางแผนในการใช้เงินทำให้ใช้เงินในกิจการ

ต่าง ๆ หมดไปในทันที จึงเป็นการเสี่ยงในการจัดการเงินของตนเอง ที่อาจจะขาดทุนหมุนเวียนใน อนาคต

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้ดูแลราย พบว่า

จุดเด่น การนำเงินที่กู้จากกองทุนหมู่บ้านไปประกอบอาชีพ สามารถเป็นเงิน ทุนหมุนเวียนและเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายภายในครอบครัวได้ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

จุดด้อย

1) ผู้กู้บางรายนำเงินที่ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ย่อมจะเกิดผลเสีย คือ ไม่ ก่อให้เกิดรายได้ การพัฒนาอาชีพลดน้อยลง กล่าวคือ นำเงินไปใช้หนี้ในระบบ แทนที่จะเพิ่มราย ได้ให้ครอบครัวแต่กลับเป็นหนี้ซ้ำซ้อน

2) ผู้ที่ไม่เข้าร่วมประชุม ตามที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด ทำให้ขาดข้อ มูลข่าวเรื่องการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบัน ทำให้ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ เกี่ยวกับกอง ทุน เมื่อไม่ทราบ ก็เกิดความไม่เข้าใจ เป็นปัญหาในการชำระหนี้ในอนาคต

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผลโดยตรง ผู้กู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีอาชีพเพิ่มขึ้น มีเงินเป็นทุนในการ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพอื่น ๆ

2) ผลกระทบโดยตรง ในช่วงแรกของโครงการกองทุนฯ จำนวนเงินจัดสรร ที่ได้รับอนุมัติผู้กู้ได้รับเงินในจำนวนที่น้อยกว่าจากที่เขียนโครงการไว้ ทำให้ได้เงินมาไม่เพียงพอ ต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะต้องลงทุนสูง อีกทั้งราคาปุ๋ยกับสารปราบศัตรูพืชมีราคา สูง อาจทำให้ประสบปัญหาขาดทุน

3) ผลกระทบโดยอ้อม ในกรณีที่ผู้กู้ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ เมื่อถึงกำหนด เวลาส่งเงินคืนพร้อมดอกเบี้ย จะมีการกั๊กหนี้ยึดสินกัน หรือนำเงินจากแหล่งอื่นชำระแทน ซึ่งไม่ใช่ เงินที่มาจากการประกอบอาชีพ และในกรณีที่ผู้กู้ไม่มีเงินมาชำระจะส่งผลต่อผู้ค้าประกันที่จะต้อง มี หน้าที่รับผิดชอบแทน สร้างความหนักใจให้กับผู้ค้าประกัน

3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ทางการเกษตร ในหมู่บ้าน สรุปได้ ดังนี้

3.1 อาชีพทำไร่มันสำปะหลัง ไร่อ้อย ปลูกจัญนำเข้าที่ดี ได้แก่ รายได้ดี ขายได้ในราคาดี เมื่อถึงฤดูเก็บผลผลิต จะเก็บผลผลิตส่งขายต่อพ่อค้าคนกลาง เพราะเป็นช่วงฤดูฝน ถ้าปีไหนฝนดี

ผลผลิตก็จะดี ทำรายได้ให้แก่เกษตรกร ถ้าปีไหนฝนแล้งเกษตรกรจะได้รับความเดือดร้อนเช่นกัน ผู้
 กู้ถือว่าอาชีพนี้เป็นอาชีพที่พอเลี้ยงครอบครัวได้

3.2 อาชีพค้าขาย เป็นอาชีพที่ใช้ความสามารถในการพูด และการเลือกสินค้าที่มีคุณภาพ
 มาจำหน่าย เพราะลูกค้า คือ เจ้านายของเรา ถ้าเราบริการดีนั้นหมายถึงมีลูกค้าเยอะและสามารถสร้าง
 งาน สร้างรายได้ เพราะชาวบ้านต้องบริโภคอาหารทุกวัน ฉะนั้นผู้กู้ต้องมีความอดทน ซื่อสัตย์กับ
 การประกอบอาชีพของตน

3.3 อาชีพเลี้ยงสัตว์ เป็นอาชีพที่ชาวบ้านหันมาสนใจเลี้ยง เพราะสามารถสร้างรายได้ที่ดี
 ให้กับครอบครัว ผู้กู้เงินจะต้องเข้ารับการอบรมก่อนจะมาประกอบอาชีพนี้ ปัจจัยนำเข้าที่ดี คือ ราย
 ได้ โดยมีเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์คำแนะนำ ในการเลี้ยง ผลผลิตที่ได้ดี

4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน ฯ ทั้ง 5 ข้อ พบว่า

4.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า การเตรียมงานยังไม่พร้อมเท่าที่ควร เนื่องจากเป็น
 นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล และกองทุนหมู่บ้านบ้านมาเอื้องได้รับการอนุมัติเงินล้าช้า แต่ด้วย
 ความพยายามของประธานกองทุนฯ ผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ร่วมมือร่วมใจจนทำให้
 กองทุนหมู่บ้านมาเอื้องได้รับการอนุมัติและได้รับการโอนเงินในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2544

4.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า มีการจัดระบบบริหารกองทุนที่ดี คณะ
 กรรมการฝ่ายต่าง ๆ แบ่งหน้าที่ รับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย มีการจัดระเบียบข้อบังคับกองทุน
 หมู่บ้านฯ ที่ถูกต้องและเป็นไปด้วยความยุติธรรมมาเอื้องต้นตัวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านฯ และ
 ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และการ
 ประกอบอาชีพของตน ตลอดจนเกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกัน

4.1.3 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า การจัดสรรเงิน 1 ล้านบาท เป็น
 การเสริมสร้างฐานรากระดับท้องถิ่นให้รู้จักการบริหารจัดการ ในหมู่บ้านเป็นการเสริมสร้างการ
 เรียนรู้ให้คนในหมู่บ้านบริหารจัดการกองทุนฯ ซึ่งถือเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจ

4.1.4 การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่า ชาวบ้านมาเอื้องมีความร่วมมือ
 ร่วมใจและความสามัคคีกันดี สืบเนื่องจากภารกิจงานในหมู่บ้าน ชาวบ้านให้ความช่วยเหลือกันแต่มีจุด
 ด้อยตรงที่เมื่อถึงกำหนดการนัดหมายประชุมชาวบ้านมาร่วมประชุมบ่อย ทำให้โอกาสในการเรียนรู้
 รับทราบข้อมูลข่าวสารที่สำคัญของกองทุนฯ ซึ่งจะต้องรีบดำเนินการแก้ไข

4.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ พบว่า

4.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

- 1) สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากขึ้น เพราะโครงการกองทุนหมู่บ้านชาวบ้านให้ความสนใจมาก เพราะอยากได้เงินมาลงทุนในการประกอบอาชีพ และหันมาสนใจกับโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลเพิ่มขึ้นเป็นการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจชุมชน
- 2) สร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับชาวบ้านในชุมชนได้มีเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ
- 3) เป็นการเสริมสร้างระบบประชาธิปไตย ให้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน คือชาวบ้านมีการแสดงความคิดเห็น และมีสิทธิออกเสียงในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนฯ
- 4) เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการใช้วัตถุดิบและพัฒนาวัตถุดิบในชุมชนให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

4.2.2 ปัจจัยด้านลบ

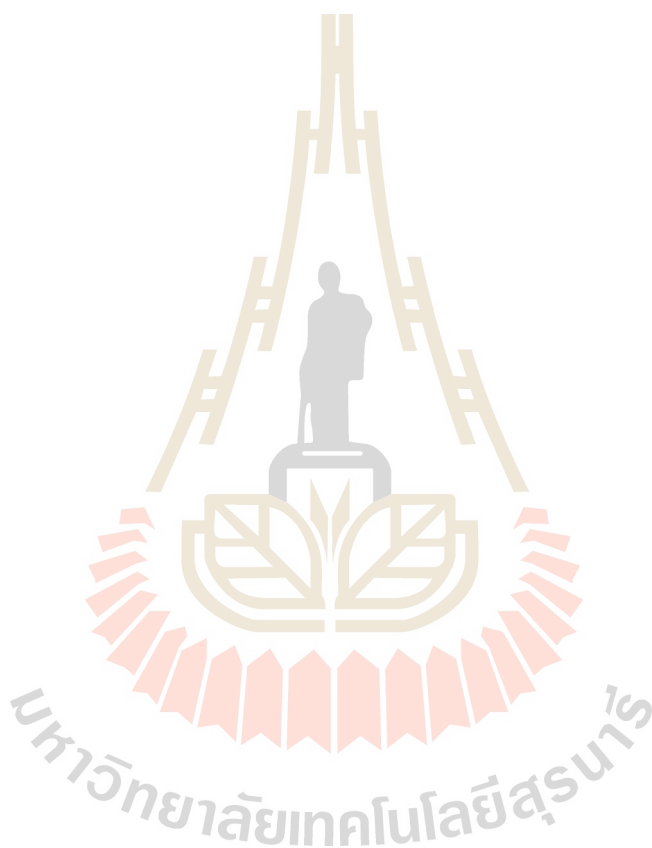
- 1) ผู้ใช้เงินไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ จะไม่ทำให้เกิดรายได้แต่จะก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น
- 2) ผู้กู้ยังไม่เข้าใจเรื่องระเบียบกองทุนเท่าที่ควร เพราะขาดประชุมอย่างต่อเนื่อง
- 3) ผู้กู้มีหนี้สินนอกระบบมาก กว่าที่จะไม่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ ซึ่งจะส่งผลต่อการชำระเงินคืนกองทุนได้
- 4) ระยะเวลาการใช้คืนเงินกู้สั้นเกินไป ผู้กู้เกรงว่าจะชำระเงินไม่ทันตามกำหนด
- 5) ขาดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้กู้บ้านมาบเอื้องประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำสวน ทำไร่) ที่ต้องอาศัยความอุดมสมบูรณ์จากธรรมชาติเป็นปัจจัยหลักสภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์จริง แต่หากประสบภาวะฝนแล้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลผลิต ทำให้ผลผลิตที่ได้ราคาต่ำ จะส่งผลกระทบต่อชำระเงินคืนกองทุนโดยตรง

4.3 ความเข้มแข็งของชุมชน

4.3.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่า หมู่บ้านมาบเอื้องมีความสามัคคีอยู่ในระดับดี มีผู้นำที่มีความยุติธรรม ชาวบ้านให้ความช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี ไม่มีการจี้ปล้น และชาวบ้านรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่

4.3.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า ชาวบ้านอยาก มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านตลอดไป และอยากให้สมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกันรับผิดชอบตนเองและส่วนรวม ชาวบ้านอยากให้หมู่บ้านมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

ทำให้เกิดความกินดีอยู่ดี และอยากให้ผู้นำมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม เช่นนี้ตลอดไป ซึ่งชาวบ้านมีศรัทธาในตัวผู้นำสูงอยู่ก่อนแล้ว นอกจากนี้อยากให้มีแหล่งเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้านตลอดไป และสมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกันรับผิดชอบตนเองและส่วนร่วม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล

1. สรุป อภิปรายผล

1.1 สรุป

1.1.1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อต้องการศึกษากระบวนการดำเนินงานและความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
2. เพื่อต้องการศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน

1.1.2 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยทำการศึกษาให้เข้าใจเป้าหมาย สภาพและการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ “ซีพีพีโมเดล” (CIPP Model) ในการวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การจัดเวทีประชุมชาวบ้าน และข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. 1-12 ในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และทำการประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการทราบแล้วลงมือเขียนสารนิพนธ์ เพื่อนำเสนอต่อไป

1.1.3 ผลการดำเนินงาน

- 1) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ มีความเข้าใจกองทุนหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น

2) การประชาสัมพันธ์ในเรื่องกองทุนหมู่บ้านฯ ยังไม่ค่อยทั่วถึงเท่าที่ควร จะเห็นได้จากการที่ชาวบ้านยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านฯ อยู่บางส่วน

3) การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นไปด้วยดี ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม และร่วมลงมติเพื่อเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ ที่มีความรู้ความสามารถ และ เสียสละ

4) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ จะทำการรับสมัครสมาชิกกองทุนหมู่บ้านฯ โดยผู้สมัครจะต้องมีคุณสมบัติตรงตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ กำหนด จากนั้นทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ จะทำการพิจารณาเลือกผู้สมัครที่มีคุณสมบัติถูกต้อง เพื่อเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านฯ ซึ่งจากการคัดเลือกผู้สมัครได้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านฯ ทั้งหมด 135 คน

5) การพิจารณาให้เงินกู้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านฯ โดยสมาชิกกองทุนหมู่บ้านฯ ต้องเขียนโครงการและวัตถุประสงค์ในการขอกู้ว่าจะนำเงินไปใช้ในเรื่องใด จากนั้นทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ จะพิจารณาสมาชิกกองทุนหมู่บ้านฯ ที่มีความสามารถ และตั้งใจจริงที่จะนำเงินกู้ที่ได้รับการอนุมัติ ไปประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ให้เกิดกับตนเองและครอบครัวได้

6) ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของผู้กู้ในการประกอบอาชีพ ผู้กู้ส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการดี เนื่องจากการประกอบอาชีพของผู้กู้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จึงไม่เป็นอุปสรรคเพราะเคยทำมาก่อน

1.2 อภิปรายผล

1.2.1 หมู่บ้านมีกองทุนหมุนเวียน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิภาพของสมาชิก มีดังนี้

การเกิดกองทุน

ในการเตรียมพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ทำอย่างเร่งรีบ เนื่องจากเป็นนโยบายที่เร่งด่วนของรัฐบาล ดังนั้นในทุกขั้นตอนจะต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้รับการจัดสรรเงินสู่หมู่บ้าน จึงทำให้กองทุนหมู่บ้านมาเบื่องยังมีข้อบกพร่องอยู่ในเรื่องของกระบวนการดำเนินงานและการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ

1.2.2 กระบวนการดำเนินงานและความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน มี ดังนี้

ระบบบริหารกองทุน

การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านยังประสบปัญหาในหลาย ๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่ยังขาดประสบการณ์ และความมั่นใจ ในการบริหารจัดการกองทุนฯ อยู่มาก และปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละคนที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย คณะกรรมการบางคนขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน อาจเนื่องมาจากไม่มีเวลา เพราะต้องไปประกอบอาชีพของตนหารายได้ให้กับครอบครัว อีกปัญหาหนึ่งก็คือ การทำบัญชีที่มีแบบฟอร์มที่ยุ่งยากมาก ทำให้คณะกรรมการกองทุนฯ เกิดความไม่เข้าใจว่าต้องเริ่มต้นทำอย่างไร จนทำให้เกิดความไม่สนใจ และเบื่อบ่อยในการทำบัญชี ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นดังกล่าวมานี้ ยังไม่ได้รับการแก้ไขแต่ประการใด

1.2.3 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

มีดังนี้

ปัจจัยด้านบวก

- 1) สมาชิกผู้กู้เงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ ช่วยยกระดับรายได้ให้สูงขึ้น เพิ่มการออมและการลงทุน มีการขยายกิจการและลดปัญหาการว่างงาน
- 2) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้
- 3) กองทุนหมู่บ้าน เป็นแหล่งเงินหมุนเวียนที่เข้ามาสนับสนุน และเปิดโอกาสให้กับชาวบ้านที่ขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพได้นำเงินกองทุนนี้ไปใช้ประโยชน์ในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับครอบครัว และเพื่อลดปัญหาความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านที่ต้องไปกู้เงินจากนายทุนนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก

ปัจจัยด้านลบ

- 1) โครงการกองทุนหมู่บ้าน ฯ เป็นโครงการที่เพิ่งเกิดขึ้นเป็นปีแรก ทำให้ความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน ยังไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดความเข้าใจที่ผิด ๆ เกี่ยวกับกองทุนฯ อีกทั้งชาวบ้านก็เกิดความไม่เข้าใจว่าการมีกองทุนฯ นี้มีไว้เพื่อให้เฉพาะคนรวยเท่านั้น แล้วคนจนไม่มีสิทธิ์กู้ บ้างก็ไม่เข้าใจว่าให้กู้ไปทำอะไร กู้แล้วจะมีผลต่อตัวเองอย่างไรบ้าง เป็นต้น

2) สมาชิกมีความกังวล และไม่มั่นใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล กลัวว่า รัฐบาลจะเปลี่ยนแปลงนโยบาย

1.2.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด มีดังนี้

- สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีอยู่ในระดับปานกลางถึงขั้นดี คือ ชาวบ้านบางส่วนคืออยู่ในบริเวณหมู่บ้านมีความสามัคคีกันดี แต่ที่ชาวบ้านที่อยู่บริเวณรอบนอกคือบ้านจัดสรรจะมีความสามัคคีกันปานกลาง เพราะต่างคนต่างอยู่

2) ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้าน พบว่า

- ในหมู่บ้านมาบเอื้องซึ่งจะแบ่งเป็น หมู่บ้านจัดสรรและในหมู่บ้านมาบเอื้องจริง ๆ หมู่บ้านจัดสรรจะมีความสามัคคีกันปานกลางถึงขั้นน้อย เพราะต่างคนต่างอยู่ ส่วนในหมู่บ้านชาวบ้านจะมีความสามัคคี

- ทุกคนในหมู่บ้านรวมทั้งบ้านจัดสรรมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวตนเองได้ดี

- หมู่บ้านมาบเอื้องมีโอกาสนในการหาความรู้เพิ่มกันทั้งในหมู่บ้านและบ้านจัดสรร

- หมู่บ้านมาบเอื้องจะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างมีบุญกลางบ้านชาวบ้านก็จะมีการจัดงาน ช่วยกันร่วมแรงร่วมใจกัน แต่หมู่บ้านจัดสรรก็ไม่มีการจัดงานอะไรต่างคนต่างอยู่

1.2.5 ผลกระทบโดยตรงและผลกระทบอื่น ๆ

1) ผลโดยตรง

เมื่อชาวบ้านได้เงินไปแล้วก็จะนำไปสร้างงาน สร้างรายได้ในหมู่บ้านเป็นผลให้ เมื่อเกิดรายได้ขึ้นมาชาวบ้านก็จะมีเงินพอที่จะมาจ่ายชำระคืนเงินกู้ได้ เป็นผลให้ชาวบ้านรายอื่น สามารถที่จะมากู้เงินนี้ได้

2) ผลกระทบโดยตรง

สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการ สามารถปลดภาระหนี้สินได้ และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ และสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าเดิม

3) ผลกระทบโดยอ้อม

ก่อให้เกิดการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากสมาชิกผู้กู้ของกองทุนหมู่บ้านฯ ต้องชำระคืนเงินที่กู้ยืมให้แก่กองทุนหมู่บ้านฯ โดยชาวบ้านจะต้องนำเงินไปสร้างงาน สร้างอาชีพ เพื่อให้เกิดรายได้ ซึ่งเมื่อส่วนย่อยในหมู่บ้านดี ก็จะมีผลทำให้ส่วนร่วมในระดับประเทศดีขึ้นด้วย

สรุป

ชาวบ้านเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านเนื่องจากชาวบ้านเป็นเจ้าของกองทุน เมื่อชาวบ้านได้เงินไปแล้วเขาจะมีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเงินกองทุนนั้น โดยการบริหารกันเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพอย่างสูงสุด และสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้การสนับสนุน และต้องมีการติดตาม และประเมินผลในแต่ละขั้นตอน โดยการประเมินผลนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบว่าหมู่บ้านมีกองทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิภาพของสมาชิกได้ และเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานและการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านฯ ว่ากองทุนหมู่บ้านฯ มีการจัดการบริหารกองทุนเป็นอย่างไร ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว และเพื่อให้ทราบปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านในทัศนะของประชาชน

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวมาแล้วนั้น จะเป็นผลทำให้กองทุนหมู่บ้านฯ มีเงินเป็นกองทุนเพื่อหมุนเวียน และสร้างประโยชน์ให้กับหมู่บ้านต่อไปเรื่อย ๆ และถ้าการดำเนินงานมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

จุดเด่น

1. สมาชิกผู้กู้ส่วนใหญ่ นำเงินกู้ไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่เขียนโครงการเสนอต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ให้นำเงินไปประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนางาน สร้างรายได้ ให้กับตนเองและครอบครัวได้
2. ในการประชุมชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านฯ ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมดี และชาวบ้านก็ให้ความสนใจที่จะขอกู้เงินเป็นที่น่าสนใจ

3. เกิดกิจการใหม่ในหมู่บ้าน คือ มีโครงการเกี่ยวกับการจัดกลุ่มเพาะเห็ดขึ้น
4. การบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุนฯ เป็นไปด้วยความยุติธรรม มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามที่ระเบียบกำหนด มีผู้ทรงคุณวุฒิในการบริหารจัดการถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทุกประการ การอนุมัติเงินกู้ให้กับสมาชิกที่มีคุณสมบัติถูกต้อง และได้ยื่นเสนอโครงการตามหลักความเป็นจริง คือ โครงการนั้นต้องสามารถทำได้จริง มีความเป็นไปได้

จุดด้อย

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบางท่านยังไม่คอยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านฯ อีกทั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ ไม่มีประสบการณ์ในการบริหารกองทุนฯ ในด้านของการจัดทำบัญชี
2. สมาชิกบางส่วนยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน แต่ต้องการการกู้ยืมเงินมาใช้ โดยไม่คำนึงว่าเงินที่กู้มานี้ต้องนำไปทำอะไร อีกทั้งยังขาดความร่วมมือจากชาวบ้าน โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ประสงค์ที่จะกู้ยืมเงิน จึงไม่สนใจ ไม่สมัครเป็นสมาชิก และไม่เข้าร่วมประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกัน
3. ผู้มีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น ทำไร่ อ้อย , ทำไร่มันสำปะหลัง ซึ่งต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก บางปีฝนแล้ง ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่แน่นอน เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตของตนเองได้ มีต้นทุนสูงในการผลิต และไม่มีกำลังมากพอที่จะส่งผลผลิตของตนออกแข่งขันด้านราคาในตลาดใหญ่ได้
4. การประชาสัมพันธ์อาจไม่ทั่วถึง ทำให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจที่ผิด ๆ เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านฯ อีกทั้งชาวบ้านยังไม่เข้าใจว่าการมีกองทุนหมู่บ้านฯ นี้มีไว้เพื่อให้เฉพาะคนรวยกู้เท่านั้น แล้วคนจนไม่มีสิทธิ์กู้ บ้างก็ไม่เข้าใจว่าให้กู้ไปทำอะไร กู้แล้วจะมีผลต่อตัวเองอย่างไรบ้าง เป็นต้น

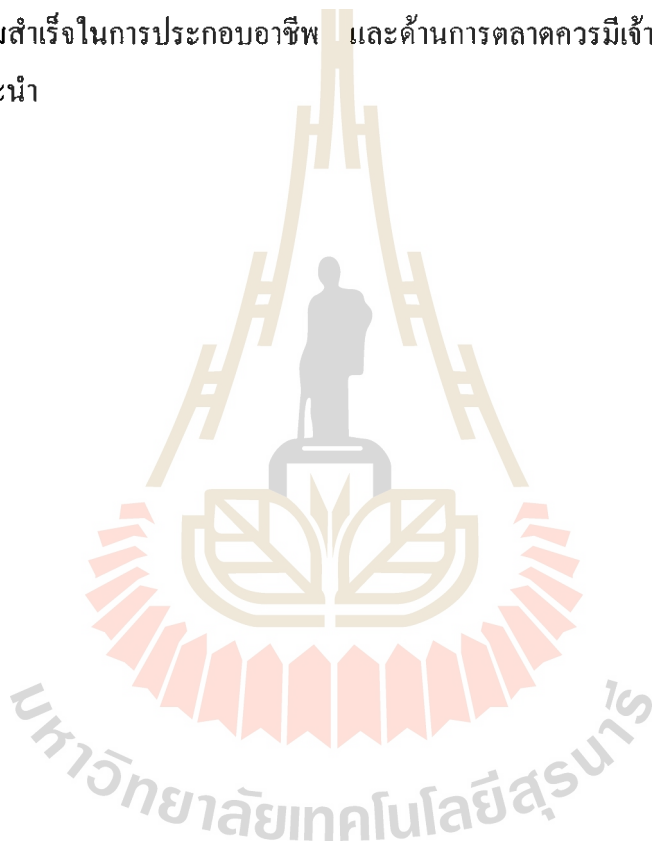
2. ข้อเสนอแนะ

- 2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านฯ
ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น ระเบียบการชำระคืนเงินกู้ที่มีระยะเวลาสั้นเกินไป
- 2.2 ข้อเสนอแนะการบริการจัดการกองทุนหมู่บ้านฯ

ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีเจ้าหน้าที่เข้าไปเน้นย้ำ ในเรื่องบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านฯ แก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบและความสำคัญของตนเอง ในการร่วมมือกันบริหารกองทุนหมู่บ้านฯ

2.3 ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านฯ

ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการประสานกับหน่วยงานที่มีความรู้ ความชำนาญในการส่งเสริมอาชีพ โดยเฉพาะกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นเกษตรอำเภอ ปศุสัตว์อำเภอ หรือประมงจังหวัด เพื่อให้การสนับสนุนความรู้ทางวิชาการแก่ชาวบ้านในการประกอบอาชีพ และมีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และด้านการตลาดควรมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับการตลาดมาแนะนำ

บรรณานุกรม

- กองทุนหมู่บ้าน “ชุมชนวัดบูรพ์เพื่อใคร”. คมชัดลึกภาคอีสาน 26 มิถุนายน – 2 กรกฎาคม 2543. หน้า 7.
- กองทุนหมู่บ้านมาบเอื้อง (เอกสาร). 2544. “ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 1 บ้านมาบเอื้อง”. นครราชสีมา.
- เกษตรอำเภอเมือง, สำนักงาน. 2535. “แนวทางพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ”. โครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร.
- แก้ความยากจนแบบนายกฯ ซีอีโอ คนจน 3 ล้านหายลับไปกับตา. ประชาชาติธุรกิจ 10-12 มิถุนายน 2545, หน้า 16.
- จับภาพเศรษฐกิจ 2545 “สมคิด มั่นใจไทยเดินถูกทาง”. การเงินการธนาคาร ปีที่ 21 เล่ม 243 กรกฎาคม 2545, หน้า 91.
- จำเนียร สุขหลาย และคณะ. 2544. “รวมบทความทางการประเมินโครงการ”. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คิดเงิน 3.4 หมื่นล้านเข้า SMEs. ผู้จัดการรายสัปดาห์ 5-11 สิงหาคม 2545, หน้า A2.
- ตรวจสอบกองทุนหมู่บ้าน (ตอนที่ 5) ตัวอย่างดี ๆ ในพื้นที่ประชานิยม. ประชาชาติธุรกิจ 24-26 มิถุนายน 2545, หน้า 6.
- “ต่างชาติหวั่นการลงทุนยังไม่กระตือรือร้นการปรับโครงสร้างหนี้ยังล่าหลัง”. ประชาชาติธุรกิจ 3-16 มิถุนายน หน้า 16.
- เทคโนโลยีสุรนารี. มหาวิทยาลัย. 2544. “คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการและการประเมินโครงการ”.
- นิตา ชูโต. 2531. การประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มาสเตอร์เพรส. หน้า 19.
- พระบาท นามเมือง เขียวเบรค. ยุทธศาสตร์งบประมาณ. ผู้จัดการรายวัน (การเมือง), หน้า 15.
- ไพศาล จิตรชนนต์. กำนันหมู่บ้านมาบเอื้อง. สัมภาษณ์. มกราคม-กรกฎาคม 2545.
- ร้องให้สอบสวนทุจริตกองทุนหมู่บ้านบุรีรัมย์. ไทยรัฐ 6 สิงหาคม 2545, หน้า 16.
- วอลเดน เบลโล , เซียร์ คันนิงแฮม , ดี เค็ง ปอห์ . 2543. โศกนาฏกรรมสยามการพัฒนาและการแตกสลายของสังคมไทยสมัยใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง, หน้า 16-19.

สัมพันธ์ เศรษฐกิจ. กองทุนชุมชนให้อะไรกับสังคมไทย. ชีวิตชุมชนหนังสือพิมพ์เพื่อการเรียนรู้
มีนาคม-มิถุนายน 2544, หน้า 3.

สำนักมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษาทบวง
มหาวิทยาลัย. “ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา”. หน้า 89-91. “ชุดวิชาการวิจัยชุมชน”.
หน้า 174-178. “ชุดวิชาสารนิพนธ์”, หน้า 17-87.

หวั่นวิกฤตหนี้เน่าย้อนกลับ รพท. แจง ศ.ก.ไม่เป็นไปตามคาด-กดดัน เอ็นพีแอลเพิ่ม. คมชัดลึก
6 สิงหาคม 2545, หน้า 13.

อ้อยทิพย์ เกตุเอม และคณะ. 2544. รายงานการวิจัย การติดตามบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
เมืองแห่งชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี 5 หมู่บ้าน ในจังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา :
โปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, หน้า
77-107.

